

Daniël Hjort : treurspel ...

<https://hdl.handle.net/1874/366442>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneelstukken

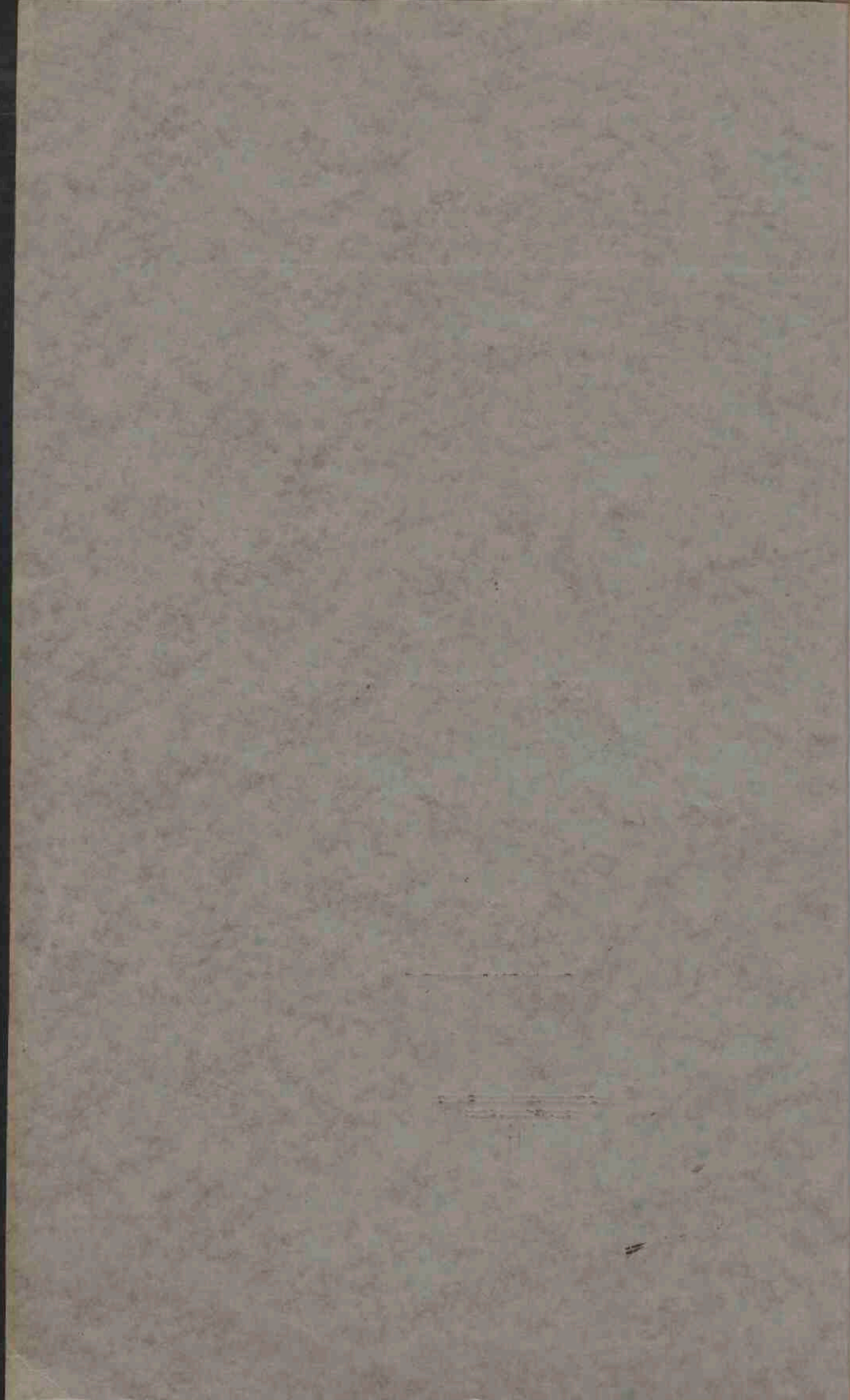
uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 14

Dr. J. L. W. H. H. H.
N. 165 a

DANIËL HJORT.

Treurspel

IN VIJF BEDRIJVEN EN VIER TAFEREELLEN,

DOOR

JOSEF JULIUS WECKSELL,

Uit het Zweedsch vertaald

DOOR

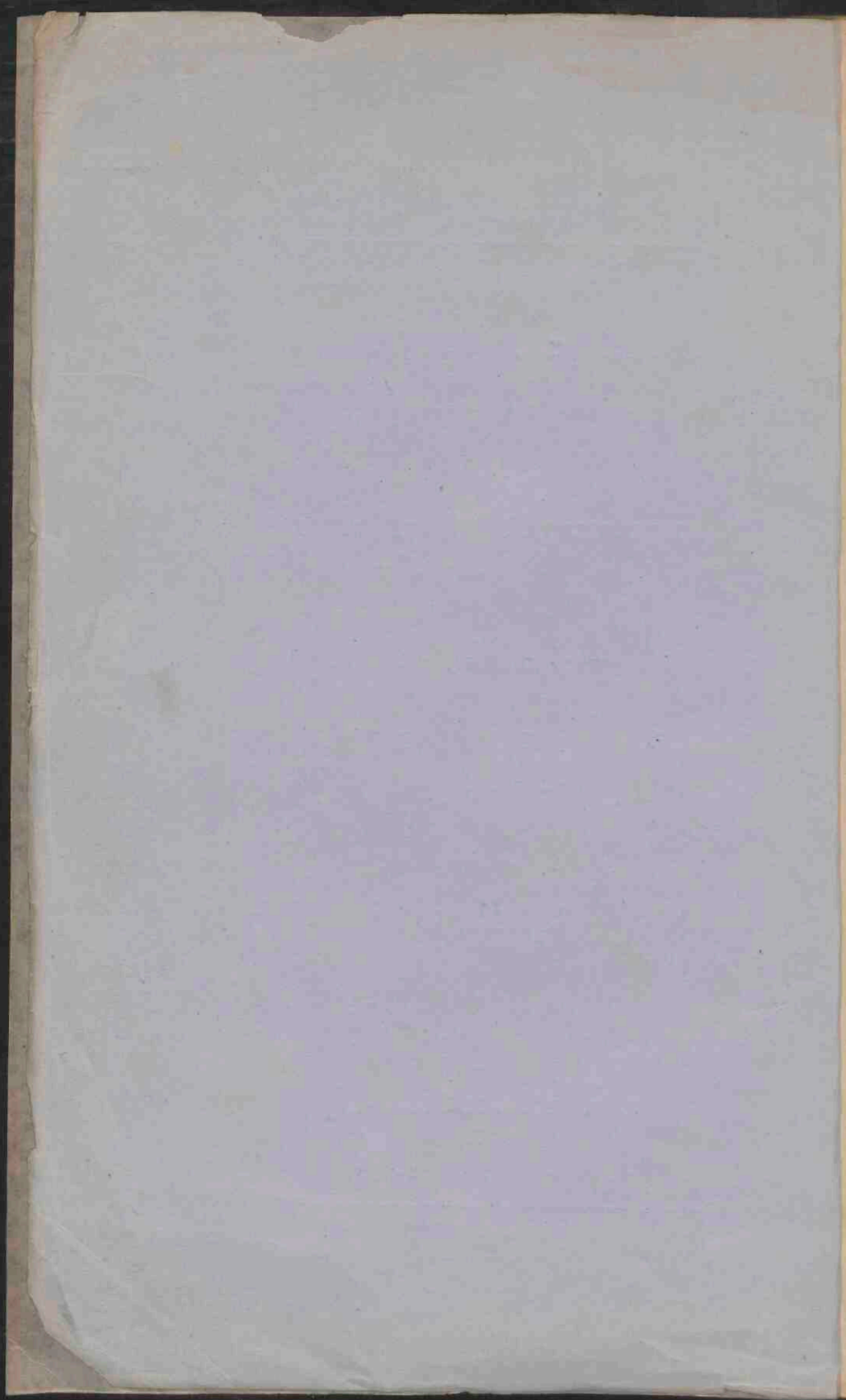
C. E. B R O M S.

Den 26 November 1862, voor de eerste maal opgevoerd in het
„Nya Theater” te Helsingfors.

AMSTERDAM,
J. H. TIELKEMEIJER.
1877.

14
C. W. Lethbræus
1892

DANIËL HJORT.

Truerspel

IN VIJF BEDRIJVEN EN VIER TAFEREELLEN,

DOOR

JOSEF JULIUS WECKSELL,

Uit het Zweedsch vertaald

DOOR

C. E. B R O M S.

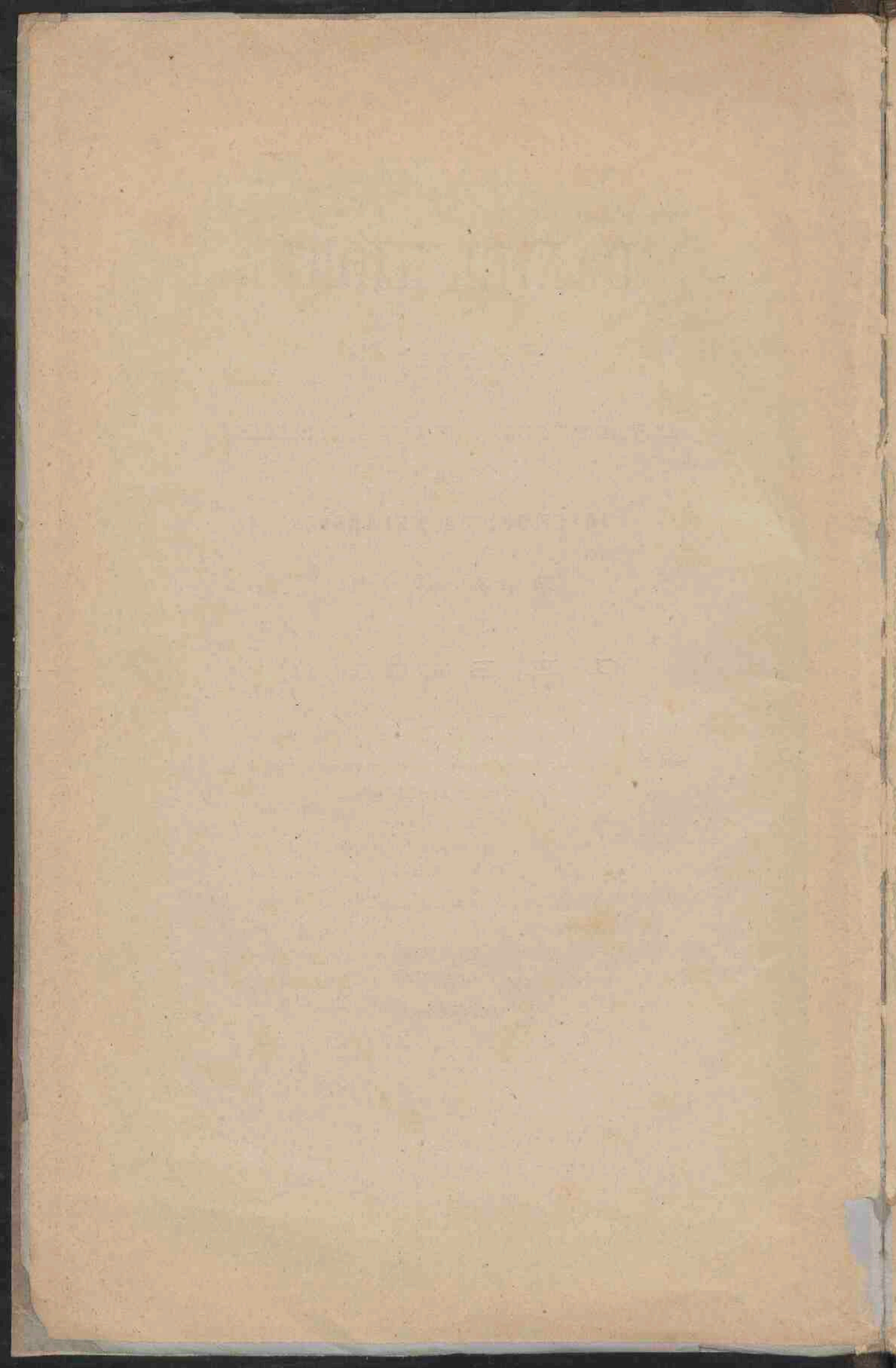

Den 26 November 1862, voor de eerste maal opgevoerd in het
„Nya Theater” te Helsingfors.

AMSTERDAM,
J. H. TIELKEMEIJER.
1877.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

VOORBERICHT.

Het treurspel Daniël Hjort waarvan ik hierbij het Publiek eene vertaling aanbied, stelt ons een fragment uit de geschiedenis van Finland voor, het Groot-Hertogdom, dat thans als Staat met Rusland vereenigd is, maar tijdens het tijdvak, waarvan sprake is, nog onder Zweedsche kroon stond.

Het stuk speelt omstreeks het jaar 1599, en daar de bijzonderheden van de geschiedenis van Finland hier te lande minder algemeen bekend zijn, acht ik het niet overbodig een beknopt overzicht van dat tijdvak te doen voorafgaan.

Toen Johan III, zoon van Gustaf Wasa, in November 1592 overleed, hield zijn oudste zoon Sigismund, die in 1587 te Krakau tot koning van Polen gekroond was en die tevens de Zweedsche kroon zoude erven, te Warschau verblijf, en was de jongere zoon Johan, voor wien zijn vader het Hertogdom Finland bestemd had, slechts drie jaren oud.

Voorloopig moest daarom Hertog Karl van Södermanland, broeder van den overleden koning, de teugels van het bestuur in handen nemen, hetgeen hij reeds vaak in de laatste jaren van Johans regering gedaan had.

Hij trachtte al dadelijk de zelfstandigheid en de godsdienst van het Rijk te vrijwaren tegen de Poolsche zeden en gebruiken en de Katholieke sympathiën van Sigismund.

De Staatsdienaren in Finland werden aangemaand op hunne hoede te wezen tegen Polen en Rusland, en tot regeling der godsdienstzake werd een Rijksraad zaamgeroepen te Upsala.

Hertog Karl schreef hierover aan Sigismund en herinnerde hem er aan, dat zijne regering dan alleen gelukkig worden kon, als hij 's lands vrijheden en godsdienst beschermde en de besluiten van den Rijksraad bekrachtigde.

Behalve de overige leden namen vier protestantsche Bisschoppen en meer dan driehonderd predikanten, onder de laatsten ook Erik Sorolainen en andere geestelijken van Åbo, aan dien Rijksraad deel.

De liturgie van Johan werd nu verworpen en de Augsburgsche geloofsbelijdenis als grondbeginsel der Staatskerk aangenomen. Dit besluit werd te Upsala genomen den 20sten Maart 1593, en is nog heden ten dage in Finland van kracht.

Intusschen zochten de leden van den Rijksraad, die de heerschzucht van den Hertog wantrouwden, dezen bij Sigismund verdacht te maken. Een hunner, Axel Stensson Lejonbufvud, reisde zelfs naar Polen om aldaar bij Sigismund diens oom openlijk te belasteren.

In Finland had de legeroverste Klas Fleming, wien het opperbestuur in Finland en Estland was opgedragen, alle havens tegen Zweden doen bezetten en den vierden Maart, den eed van trouw aan koning Sigismund te Åbo en Reval afgevorderd.

Aan den anderen kant was de gisting bij de lagere volksklasse in Finland te dezer tijd zeer groot. De langdurige verdrukking had de boeren tot razernij gedreven en te Rantalampi brak het oproer uit. Vooral ook hierdoor ontstond er een heftige oneenigheid tusschen Hertog Karl en Fleming.

Sigismund was inmiddels in Polen in handen van slechte

raadgevers vervallen, inzonderheid Jesuïten, en schreef naar aanleiding van het Besluit van Upsala naar Zweden, dat hij, hoewel niemand hatende of liefhebbende om der wille van zijn godsdienst, evenwel dat Besluit niet onderteekenen kon. Zoo stonden de zaken toen Sigismund in September naar Stockholm reisde. In zijn gevolg waren, behalve vele Jesuïten ook een afgezant van den Paus, om zijn ijver voor de Katholieken te onderhouden, maar de Zweedsche Rijksraad dwong hem toch toe te geven en nadat hij het Besluit van Upsala had bekrachtigd, werd hij in Februarij 1594 tot Koning van Zweden gekroond.

Als nu Sigismund getrouw ware gebleven aan hetgeen hij beloofd had, zou alles goed zijn afgeloopen, maar men merkte alras dat men op zijn Koninklijk woord volstrekt niet vertrouwen kon. Het berouwde hem al spoedig dat hij den Lutheranen te veel vrijheden had toegezegd en hij legde in het geheim voor den pauselijken afgezant een geheel tegenovergestelden eed af. De volgende lente reisde hij naar Polen terug en liet het Bestuur weder in handen van Hertog Karl.

De man, die zich tegen dit Bestuur het meest verzette, was Klas Eriksson Fleming in Finland. De Hertog beval Fleming naar Zweden te komen om aan den Rijksraad deel te nemen, maar deze antwoordde dat de Koning hem bevolen had in Finland te blijven, waar zijn tegenwoordigheid vereischt werd om het land tegen Rusland te beschermen.

Fleming begon ook in geloofszaken geheel Sigismunds inzichten te volgen en wilde in 1596 de Finsche geestelijken dwingen de kerkelijke gebruiken der Katholieken weder in te voeren.

Zoo werd de politieke hemel van dag tot dag donkerder, te meer daar in Finland zelf een binnenlandschen oorlog ontstond, omdat het arme deel der bevolking, dat reeds tijdens den langdurigen oorlog met Rusland zooveel van het krijgsvolk te lijden

had gehad, nu op nieuw geplaagd werd met inkwartiering en onderhoud der militairen. Dit krijgsvolk oefende vaak de gruwelijkste geweldadigheden en kuevelarijen uit.

Het volk eischte nu dat Fleming de zware lasten, die het drukten zou opheffen, en hoewel zijne echtgenoot Ebba Stenbock hem vaak tot zachtmoedigheid aanmaande, stoorde hij er zich niet aan, maar liet degenen die als afgezanten des volks tot hem kwamen, in boeijen sluiten en mishandelen om hunne stoutmoedigheid.

Hertog Karl daarentegen trok zich het lijden van het Finsche volk zeer aan en schreef te dier zake aan Fleming. Deze stoorde zich evenwel niet aan de bevelen van den Hertog, zoodat de verbittering des volks van dag tot dag toenam.

In den herfst van 1596 ging een gezantschap van het Finsche volk tot Hertog Karl. De aanvoerder was een boer, met name Bengt Poutu. De Hertog kon hun evenwel voor het oogenblik niet veel troost geven en antwoordde, op hun aandringen eindelijk wrevelig geworden: „Dat zij zelf maar naar hunne hooivorken en vlegels moesten grijpen en zich op die wijze vrede en rust verschaffen.”

Het gevolg van dezen overijlden raad bleef niet uit en op verschillende plaatsen in Finland geraakte de bevolking in opstand. Fleming ging het oproer evenwel met kracht te keer en vervolgde allen, die aan het gezantschap naar Hertog Karl hadden deelgenomen en liet hen in de gevangenis van het Kasteel te Åbo opsluiten of op het schavot sterven, waarna het hem gelukte het oproer te onderdrukken.

Na den opstand brak een verschrikkelijke hongersnood uit door geheel Finland, maar te vergeefs baden de voornaamste regeeringsleden des lands Fleming, het lijden des volks zooveel mogelijk te verzachten. Met ijzeren vuist hield hij zijn krijgsmacht

op de been, om tegen het voorjaar van 1597, een einde aan Hertog Karls regering in Zweden te maken. Sigismund zoude hem hierin behulpzaam zijn en met een leger door Estland naar Finland trekken om hem te ondersteunen. Maar te midden van deze toebereidselen werd Fleming door den dood getroffen in den nacht van den 12den op den 13den April.

Op voorstel van den adel in Finland werd nu Arvid Stålarms tot hoogste waardigheidsbekleeder in Finland benoemd. Hij was een man van een edel en zachtmoedig karakter en trachtte al dadelijk de lasten en nooden van het volk te verminderen; maar tegenover de eischen van Hertog Karl had hij strenge bevelen van Sigismund en deze liet niet toe dat hij daarin iets veranderde.

Tot overmaat van ramp stelde nu Sigismund zijne terugkomst naar Zweden van dag tot dag uit, terwijl Karl zijn krijgstocht naar Finland met allen ijver voorbereidde.

Reeds in het voorjaar waren een paar bevelhebbers van den Hertog te Österbotten aangekomen, hadden Flemings soldaten op de vlucht geslagen en krijgsvolk verzameld om van dien kant op Åbo aan te rukken. Toen reeds had de Hertog Kastelholm en Åland doen bezetten en kwam nu eindelijk met zijn geheele krijgsmacht in het begin van September naar Åbo oprukken. Stålarms talrijk en geoefend leger zou evenwel den aanval des Hertogs gemakkelijk hebben woërstaan, als hij slechts op dat leger had kunnen vertrouwen.

Toen de Hertog te Ruskiakallio was geland en op Stålarms leger aanviel sloegen Stålarms soldaten alras op de vlucht. Deze schermutseling viel voor in September 1597.

Gelukkig voor Stålarms ontving evenwel de Hertog berichten uit Zweden, dat Sigismund teruggekomen was en men den Hertog en diens zaak afvallig werd. Hij spoedde zich daarom

naar Zweden terug nadat hij Stålar̄m en den verderen adel in Finland had doen waarschuwen dat, indien zij in het vervolg zijne bevelen niet uitvoerden, hij terug zou keeren en dan zonder genade zou wezen.

Stålar̄m stoorde zich, evenmin als de overige regeringsleden aan deze waarschuwing en twee jaren later dus in 1599 zag de Hertog zich op nieuw genoodzaakt in de maand Augustus eene vloot naar Kastelholm af te zenden onder bevel van Joachim Scheel. De kommandant van Kastelholm, Salomon Ille, werd spoedig door Scheel gedwongen zich over te geven.

Het leger van Hertog Karl, door hem zelven aangevoerd, landde nu aan de Finsche kust en trok naar Åbo op, alwaar de Hertog bevel gaf het kasteel te beschieten.

De belegerden boden een kloeken tegenstand. Tot zelfs de vrouwen op het kasteel en onder hen Stålar̄ms en Axel Kurkis echtgenooten en in de eerste plaats de weduwe van den overleden opperbevelhebber, Ebba Stenboek en hare dochters toonden een moed en volharding, die aan het ongeloofelijke grensden en wilden geen gehoor geven aan het aanbod van den Hertog om vrij en ongehinderd het slot te verlaten. Maar het lagere krijgsvolk was niet te vertrouwen en liep elken nacht bij hoopen tot den vijand over, zoodat er eindelijk van tachtig artilleristen slechts twee over waren. De geheime verlcider van het krijgsvolk was de held van het treurspel, dat zijn naam ten titel voert, Daniël Hjort.

Onder deze ongunstige omstandigheden werd de bezetting van het kasteel eindelijk gedwongen zich over te geven. De soldaten gingen in dienst van den Hertog over en eenige bevelhebbers en vrouwen werden gevankelijk naar Zweden gevoerd. Onder dezen was ook Arvid Stålar̄m.

De overige werden op de marktplaats te Åbo gericht op den

10 November 1599. Het meeste medelijden verwekte de eenige echte zoon van den overleden Rijksvertegenwoordiger, met name Johan Fleming, zoowel om zijn jeugd als om zijn onschuld. Hij was reeds kort na den dood zijns vaders naar Polen vertrokken, leefde daar aan het Hof van Sigismund, en was toevallig voor particuliere zaken in Finland, waar hij alleen op dringend verzoek der Finsche bevelhebbers deel had genomen aan den strijd.

Tot dusver het geschiedkundig tijdvak van die dagen, dat hier als voorbericht een plaats vinde. Het voorbericht van de oorspronkelijke uitgave, behelst meer eene kritische beschouwing van het stuk en wordt als Naschrift bij deze vertaling gevoegd, hoofdzakelijk omdat het van de hand is van een bevoegd kunstrechter, Fredrik Cygnaeus, professor in de Aesthetiek en moderne Litteratuur aan de Universiteit te Helsingfors, zelf een gevierd dichter in Finland.

Wat den jeugdigen dichter betreft, diens geschiedenis is kort en treffend.

Hij werd op den 19den Maart 1838 te Åbo geboren. Toen hij zijne jongelingsjaren intrad werd hij student te Helsingfors en verwierf zich al spoedig eenigen naam door de uitgave van verschillende gedichten.

De goede verwachtingen, die men aanvankelijk van hem koesterde, schenen niet ijdel te zullen wezen, toen het Treurspel Daniël Hjort het licht zag. Het werd, en terecht, met hooge ingenomenheid ontvangen en den 26 November 1862 voor de eerste maal in den nieuwen Schouwburg te Helsingfors, en daarna herhaalde malen met grooten bijval ook in Zwedens hoofdstad opgevoerd.

De jonge dichter heeft evenwel het voorrecht niet gesmaakt de eerste opvoering van zijn letterarbeid bij te wonen, en het bleek al spoedig dat hij de bane des roems niet verder betreden zou. In den zomer van 1862, werd hij plotseling ongeneeselijk waanzinnig. Hierop doelt Cygnæus in de laatste woorden der als Naschrift volgende inleiding van de oorspronkelijke uitgave.

Zoo beschermen jeugd noch kracht, talent noch wijsheid voor de slagen van het lot in het menschenleven, waarvan bestuur en doel verre boven onze menschelijke bevassing verheven schijnen te zijn.

DE VERTALER.

DANIËL HJORT.

P E R S O N E N.

KARL, Hertog van Södermanland, Rijksvertegenwoordiger.

ARVID STÅLARM, krijgsoverste in Finland.

JOHAN FLEMING, zoon van Klaes Fleming en Ebba Stenbock.

OLOF KLAESSON, onechte (doch aangenomen) zoon van Klaes Fleming.

ERICUS ERICI, Bisschop te Åbo.

JOACHIM SCHEEL, Bevelhebber van de Hertogelijke vloot.

DANIËL HJORT.

EBBA STENBOCK, weduwe van Klaes Fleming.

SIGRID, dochter van Ståalarm.

KATRI.

ERIK BRAHE

LAURENTIUS PAULINUS } Gezantschap van Zweden.
Bisschop PETRUS VAN WEXIÖ }

Officieren op het slot te Åbo.

Een Parlementair.

Twee burgers van Åbo.

Een soldaat op het Slot.

Twee soldaten van het leger van Scheel.

Een Stokbewaarder.

EERSTE BEDRIJF.

(De groote zaal van het slot te Åbo. Aan weërszijden iets vooruit op den achtergrond twee pilaren. Daartusschen ter rechterzijde het wapenschild van Stålarms, omgeven van vanen en zwaarden. Tusschen de pilaren ter linkerzijde het wapenschild van Fleming prachtiger en rijker versierd. Ter rechterzijde een balkon. Op den muur op den achtergrond daarboven zijn de volgende Latijnsche verzen in rood schrift ingehouwen :

Carolus huc veni, vici fudiqve rebelles ;
Hinc abeo prorsus vestigia nulla relinqvens.
Huc iterum veniam, caveat sibi conscius omnis!
Non illo parcet tempore dextra reis.

*Eene deur aan iedere zijde dicht bij den voorgrond.
Aan de linkerzijde een bidstoel met een Mariabeeld.)*

Eerste Tooneel.

ARVID STÅLARM. EBBA FLEMING. OLOF KLAESSON.

DANIËL HJORT. *Later ook* JOHAN FLEMING.

DANIËL HJORT, *binnentredende.*

't Gezantschap van den Hertog staat daarbuiten.

EBBA FLEMING in rouwgewaad.

Zoo gij, Klaes Fleming, dierbre gâ, nog leefdet,
 Dan waagde er geen zich hier in zulk een dienst!
 Zwart rouwkleed, zijt gij 't beeld der somberheid,
 Die elk waarachtig edelman in Finland
 Die aan zijn koning trouw bleef, 't hart vervult,
 Na dappren Flemings dood? Maar onze macht
 Is nog dezelfde als vroeger; onze Vorst
 En onze zaak zijn beide nog dezelfde —
 Onze ergste vijand is nog steeds de Hertog.
 Ståalarm! ontvang gij hen.

STÅLARM.

Nu, laat ons hooren.

'k Vrees evenmin hun woorden als hun zwaard.

*(Johan Fleming komt door de linker-zijdeur
 binnen met een brief in de hand.)*

EBBA FLEMING.

Goê morgen, zoon!

JOHAN FLEMING.

'k Wensch u goê morgen, vrienden!

Ik kom mijn afscheidsgroet u brengen! Langer
 Dan 't rouwjaar heb ik reeds bij u vertoefd;
 En Sigismund roept mij terug naar Warschau.

(Geest Ståalarm den brief over.)

Ziedaar — en 'k bied uw dochter, waarde Ståalarm,
 Een plaats aan bij de Koningin.

STALARM, *den brief doorlopende.*

En meer:

Hij denkt op nieuw aan Zwedens kust te landen,
Om nog deez' herfst zijn troon terug-te-nemen.
Goed, goed, dan kunnen wij hier rustig zijn. —
En reist gij henen?

JOHAN FLEMING.

Ja, — en ook uw dochter?

STÅLARM.

Daarover spreken wij wel nader af.
Gij, Daniël Hjort, ontvang gij middlerwijl
't Gezantschap. 't Kan zich hier eerst wat verkwikken.

OLOF KLAESSON.

Wat duivel toch bezielt mijn waarden broeder?
Hij ziet mij naauwlijks of 't is juist als waar'
Ik de echte en hij slechts de aangenomen zoon,
Zoowel naar 't bloed als naar den geest gerekend.

(Allen af, behalve Daniël Hjort.)

Tweede Tooneel.

DANIEL HJORT. *Het gezantschap van Zweden, bestaande uit*
ERIK BRAHE, LAURENTIUS PAULINUS *en Bisschop*
PETRUS VAN WEXÖ.

DANIËL HJORT.

Mijn waarde heeren, wacht hier slechts één oogwenk!
Stålarm is dra gereed om u te ontvangen.

ERIK BRAHE, *tot Laurentius Paulinus.*

Zeg eens, kent gij dien jongen man dáar niet?
Er spreekt een trotschheid uit zijn blik en houding,
Een Fleming waardig.

LAURENTIUS PAULINUS.

Ja, 't is een student
Uit Wittenberg, maar die nog niet ontgroend was
Toen ik mijn graad er kreeg. Hij is in 't huis
Van Fleming opgevoed en ovrigens
Een vondeling, hoewel naar 't schijnt besmet
Met d' overmoed des Finschen adels.

Tot Daniël Hjort

Zeg,

Zijt gij niet Daniël Hjort? Mij dunkt dat wij
Elkander vroeger reeds ontmoetten.

DANIËL HJORT.

Juist zoo.

LAURENTIUS PAULINUS.

Sints wij de vaan des lichts te samen volgden,
Is er zeer veel veranderd.

DANIËL HJORT.

Mocht gij trachten
Mij door uw taal te winnen voor uw zaak,
Dan mist ge uw doel.

LAURENTIUS PAULINUS.

Hoe zonderling gedacht!
 Uw stand en staat zijn daartoe te gering.
 Ik sprak hier slechts tot u als ouden vriend.

Derde Tooneel.

De vorigen. ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING.
 OLOF KLAESSON.

DANIËL HJORT, *ter zijde.*

Nu zal 't beginnen. 'k Waag het niet te luistren.
 Mijn eigen denkbeeld zou ik licht verraden.

(Daniël Hjort af.)

STÅLARM.

Gegroet, Mijnheeren! Gij komt van den Hertog?
 Wij zijn het niet gewoon om van dien kant
 Veel goeds te hooren; 'k blijf te meer u dankbaar
 Als dit voor heden het geval mocht zijn.

ERIK BRAHE.

Wij komen hier van wege 't Zweedsche Rijk
 En groeten u met vrede en vriendschap, Stålarm!
 De strijd, die broeder tegen broeder wapent
 En haat om haat en dood om dood tot leus heeft,
 Moet thans niet langer 't volk, 't geboorteland,
 Ter will' van een zelfzuchtig Vorst, beroeren.

Heeft Sigismund niet daadlijk na zijn krooning
 En na den eed der huldiging het land,
 't Land zijner vaderen, als overstelpt
 Met wilde en overmoedige vasalen
 Uit Polen en Jesuiten vol verraad?
 Zóo wilde hij het zuivere Geloof
 Der Kerk en zelfs der Zweden vrijheid fnuiken.
 Thans, bukkend voor ons zwaard, gevluht naar Polen,
 Heeft 't Zweedsche volk op d' Algemeenen Rijksdag,
 Hem van de ontwijde Koningsmacht vervallen
 Verklaard, en aan den eersten man van 't Rijk,
 Aan Hertog Karl, 't bewind weêr opgedragen.
 Leg, Stålar, dus de wapens neder die
 Gij tegen 't vaderland verraderlijk
 Thans voert en roof aan Finland langer niet
 Door vruchtelozen tegenstand, de vreugde
 Van een bekrachtigde' en gewenschten vrede.

STÅLARM.

Ik ken geen andren vreê, als die alleen,
 Die weêr 's Lands echten Koning op zijn troon
 In rust herstelt. Ook heeft mij Sigismund
 Benoemd tot opperhoofd van 't Finsche leger;
 Mijn wapnen zal ik aanstonds nederleggen,
 Als hij 't bevelen mocht — en niet de Hertog.
 Gantsch anders zal het vredealtaar verrijzen,

Wen ik het zwaard ontbloot, als om te dienen
 Tot voetbank die den Rijksvertegenwoordiger
 Kan voeren tot den troon van 't Zweedsche Rijk.

LAURENTIUS PAULINUS.

Weet gij, wat gij gezegd hebt met die taal?
 Weet gij, wat gij door uwen trots bewerkt?
 Als vóór u Fleming, dien gij waardig opvolgt,
 Wilt gij de macht, den wil van 't volk verachten
 En stelt daarbóven een zelfzuchtig Koning.
 Wat denkt gij dan wel van een Koningskroon?
 Is 't niet een leengoed Gods, dat is gegrondvest
 Op de achting van het volk? Als die gekrenkt is,
 Dan wordt ze een schijnbeeld van verloren macht.
 Bedrieglijk schutdak, dat geen steunsels heeft
 In hemel of op aard. O, Stålarm, keer terug
 Van uwen dwaalweg; thans nog is het tijd,
 En zoek vergiffnis voor al 't geen gij hier
 Verricht hebt tegen 't volk, gij en Klaes Fleming.

STÅLARM.

Zoo al het Zweedsche volk zijn trouwe schendt,
 Blijft Finland trouw en schendt zijn trouwe niet.
 Zoolang hier nog een enkel Edelman
 Zijn heilige eer door 't zwaard beschermen kan
 Staat 't Finsche volk zijn Koning trouw ter zij
 En staaft zijn eed! Het Finsche volk, zijn wij!

BISSCHOP PETRUS.

Vermeerder door deez' taal de schuld toch niet,
 Tot toorn des Heeren, van dit arme land
 Dat reeds verwoest ligt. 't Is een trouwloos Koning
 Een kettersch Koning, deze Sigismund,
 Die met de duisternis van Paapsche leering
 't Verlicht geloof van onze Kerk wil blussen.
 En geen misdadig oproer doet hem vallen;
 De Hertog niet, het Volk niet, zelf deed hij het,
 Toen hij 't Besluit, in Upsala genomen,
 Dat, als een ringmuur, onze Kerk beschermde,
 Eerst valsch bezwoer om 't daarna te verbreken.
 Éen volk, éen land en éen geloof is Zweden;
 En totdat hij in ootmoed naar ons luistert,
 Zal 't Zweedsche Rijk den weduwstaat verkiezen
 En een onwaardig Bruidegom vergeten,
 En in Gods heilig woord den balsem zoeken
 Die alle wonden heelt, hoe fel ze ook bloeden.
 Denk, Stålar, niet dat uwe trots 't vermag,
 Wat in den Hemel werd besloten te veranderen:
 Leg daarom thans ootmoedig 't wapen neder,
 Opdat des Heeren hand niet zwaar u treffe.

STÅLARM.

Eerwaarde Heer, ik ben te weinig kerksch,
 Om voor dat stuk op kalfsvelperkament
 Dat gij, Upsala-priesters, zamenflanstet

STALARM.

Wij vreezen niet. 't Staat daar onaangeroerd,
't Houdt onzen blik gescherpt en blank ons zwaard.
Moog dit het laatste woord zijn tusschen ons!

BISSCHOP PETRUS.

Welaan, blijf dan dien Koning, zoo onwaard,
Meer dan Uw eigen vaderland verknocht!
Bedrukt gaan wij terug. Dra zal het zwaard
Beslechten, wat het woord hier niet vermocht.

(Erik Brahe. Laurentius Paulinus, Bisschop Petrus van Weziö af.)

Vierde Tooneel.

ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING. OLOF KLAESSON.

OLOF KLAESSON.

'k Wensch u goê-nacht, gij ridders van het woord,
'k Wensch u goê-morgen, strijd en vrolijk leven,
Goê-nacht aan 't minnekozen met de deernen,
Goêmorgen: trommelslag, kanonnenbrombas, —
Goênacht aan 't middagslaapje en lang gegaap, —
Ras gaan wij vrolijk op het werven uit!

JOHAN FLEMING.

Van fellen toorn blaakt jegens hen mijn harte.

STÅLARM.

En gij vertrekt van hier?

JOHAN FLEMING.

Vertrekken, thans?

Dat waar' mijn koning en mijn land verraden.
En, weeg' mijn zwaard ook weinig in den strijd,
Ik zal het moedig zwaaien voor mijn koning.

STÅLARM.

Dat hoop en wacht ik van Klaes Flemings zoon,
Nu naar Vrouwe Ebbal In haar bidvertrek
Verwacht zij ons.

(Ståalarm af.)

Vijfde Tooneel.

JOHAN FLEMING. OLOF KLAESSON.

JOHAN FLEMING.

Een woord met u, mijn broeder!
Wij zijn nu sedert korten tijd niét goed
En vriendlijk voor elkaâr.

OLOF KLAESSON.

Dat merkte ik wel;
Maar kan de reden waarlijk niet begrijpen.

JOHAN FLEMING.

Aan mij de fout. 'k Weet zelf niet, maar 't vertrouwen
In u, soms in mijzelf, in alles zwichtte in mij.
Waarom toch moest men mij en Stålarms dochter
Bestemmen voor elkaâr? En juist daardoor

Een ijdel vuur ontbranden in mijn ziel!
 Koud, afgemeten blijft ze en keert zich van mij.
 Bemint zij iemand anders, dan mint ze u.
 Neem haar dan vriend, de twijffing pijnigt mij,
 En geef mij rust! Uw heil zal 't mijne wezen.

OLOF KLAESSON.

Is dat de reden die ons van elkaâr
 Vervreemdt? De duivel haal' dan alle liefde
 Die zóo der vriendschap heldren blik misleidt
 En hier ons beiden tot twee gekken maakt!
 Ik, Sigrids minnaar? 't Is een fraaie grap;
 Ja, als ze een vrije burgerdochter waar',
 Had 'k mooglijk heimlijk haar een kus ontstolen.
 Zij mij beminnen? 't Ernstige, het schoone
 En trotsche meisje! Ga en spreek haar slechts
 Een woord daarover en zij lacht u uit
 En weent terzelfder stond, dat gij niet beter
 Een schuchter maagdiijk hart begrijpen kunt,
 Dat denkelijk geen beter lot verlangt
 Dan onverwijld te vallen aan uw borst.

JOHAN FLEMING.

Neen, neen.

OLOF KLAESSON.

Kom, kom dat is niet als 't behoort;
 Zij moet bepaald nog heden de uwe worden,
 De held verdrinkt ligt anders in den minnaar.
 En zie, dat past niet in een tijd als de onze.

JOHAN FLEMING.

Maar als zij mij niet mint?

OLOF KLAESSON.

Kom gekheid! Droeg

Een maagd haar trouw ooit openlijk te koop?

Neen, die verbergt ze, — al is het beeld wat raar —

Als een rekrut de hoop op 't generaalschap.

JOHAN FLEMING.

Vergeef mij mijn wantrouwen jegens u.

OLOF KLAESSON.

't Doet niets ter zake. Ik zelf was niet veel beter,

Want daar ik, na den Hertog, niets ter wereld

Zoozeer haat als de droefheid, trachtte ik reeds

Gekrenkte vriendschap honend te vergeten

Door u uit 't vrolijk harte weg-te-lagchen.

Maar daar dit ook verkeerd was, zij 't vergeten!

En nu — geen woord meer over 't geen gebeurd is;

Daar, neem de vriendenhand van ouds terug.

JOHAN FLEMING.

Ik neem haar aan met stillen rouw in 't harte,

Ik druk haar bij de erinn'ring aan het uur,

Toen ik, pas weér in Finland, voor het eerst

Ter beêvaart naar het grafgesteent' mijns vaders,

U daar geknield vond met betraande wangen.

Wie zou daaraan den vrolijken Olof kennen,

Van wien 'k zooveel in Warschau reeds gehoord had?

Wij spraken toen een langen tijd te samen
 En toch herkenden wij elkander niet,
 Totdat gij me eensklaps om den hals vloogt en
 Mijn naam riept. Het werd avond eer wij scheidden,
 En 't starrenheir des hemels was getuige
 Der vuurge vriendschapseeden tusschen ons.

OLOF KLAESSON.

En trouw zal dat verbond gehouden worden,
 Dat ras in storm en kampen wordt beproefd;
 Dan weet gij waar ge een trouwen vriend kunt vinden.

JOHAN FLEMING.

Kom, volgen wij thans Stålarne naar mijn moeder!

OLOF KLAESSON.

Ik wed: nog heden wordt het meisje 't uwe!
 En zoo 'k de weddingenschap verlies, wint gij
 Mijn zwarten snuivenden Arabier.

JOHAN FLEMING.

Gij dwaas!

Gij hebt de liefde nooit gekend.

OLOF KLAESSON.

Slechts achtmaal,
 Maar steeds door ergernis en rouw gevolgd.

(Beiden af door de linker zijdeur.)

Zesde Tooneel.

DANIËL HJORT.

(Treedt van achter de pilaren binnen, in een 'oud boek lezende.)

Ik kan niet met den grooten reednaar zeggen:

»In schrift en in gedachte ligt mijn vreugd,

»Mijn toevlugt; daar is niets zoo blij dat niet

»Nog blijder wordt door hen — en niets zoo droef,

»Dat niet door hen iets minder droevig wordt.»

'k Beproofde dit gezegde, maar 't is valsch,

Als ik u, oude Livius, lees, o dan,

Gevoel ik in mijn borst geen vreugd — maar angst.

Als 'k denk aan menig grooten strijd uws tijds,

Hoe nietig komt mij deze strijd dan voor!

Als ik uw trotsch en moedig volk bewonder,

Waar ziet mijn oog de weêrga in deez' tijd?

Staan voor mijn zielsoog Scipio en Brutus,

Dan valt mijn lot mij loodzwaar op het harte;

Geketend door de schuld der dankbaarheid

Sta ik thans hier, en moet mijzelf verwinnen.

O, 'k wenschte vurig dat te Wittenberg

Ik nooit dit boek gezien had; dat er nooit

Iets anders in mijn brein ware opgekomen,

Dan dogmatiek, dor en spitsvondig, 't stokpaard

Van onzen tijd, die als bloedroode nar

Er karnaval op rijdt. Weg, heerlijk boek!

'k Zal u verbranden. Bij een beet're spreuk,
 Dan die 'k zooveen oplas, zal ik zweren :
 In droom en liefde ligt mijn vreugd, mijn toevlugt ;
 Zóo blijde is niets of 't wordt door hen nog blijder
 Zóo droef niets of zij lenigen de smart.
 O Liefde, gij, die droomend in mijn borst
 Verholen ligt, sla 't oog vol licht en vrede
 Volzalig op en fluister Sigrids naam !
 Eerst onderwees ik 't kind. Met stille liefde
 Ontluikte een heilige engel voor mijn oog.
 O, 'k heb mij in haar blikken niet bedrogen,

(neemt een briefje uit het boek.)

De schuchtre, droomende ! Geschreven woorden,
 Gaat, meldt haar, wat mijn mond niet melden kan !

(verbergt het briefje bij het Mariabeeld.)

Hier op deez' heilge plaats, die zij slechts nadert,
 Verberg ik 't onbemerkt, en als zij hier komt
 En haar gebed doet, Moeder Gods ! o bid voor mij !
 Men nadert ! Het is Sigrid met haar' vader.

(Dan: Hjort af door de rechter zijdeur.)

Zevende Tooneel.

ARVID STÅLARM. SIGRID, *met een krans van witte rozen in de hand. Zij treden binnen achter de pilaren aan de linkerzijde, in gesprek.*

STÅLARM.

Mijn dochter, hebt gij nu niet al te lang
Reeds uw verloving met Johan verschoven?
Dat gaat niet langer zoo. 'k Zie immers zelf
Hoe reeds de bloesems op uw wang verbleeken.
Gij hebt hem lief, waarom dan langer . . . . ?

SIGRID.

Mijn dierbre vader, ik heb niemand anders
Als u lief! 'k Zal niet huwen. Smaak ik hier
Niet liefde en trouw genoeg? 'k Verlang niets meer,
En Johan Fleming reist terug naar Warschau.
Waarom zendt gij mij weg? Om als een vreemde
Aan 't Hof te leven? Laat mij bij u blijven,
Mijn goede Vader!

STÅLARM.

Kinderpraatjes, Sigrid!

En buitendien reist Johan niet van hier.
Hij blijft in Finland om 't gevaar met ons
Te deelen, dat uit Zweden dreigt.

SIGRID.

Hij . . . . blijft!?

STÅLARM.

Welnu, bedenkt ge u nog?

SIGRID.

O, laat mij hier
Mijn bidstond houden voor de Moeder Gods!
Daarna mijn antwoord.

STÅLARM.

Tot zoolang, vaarwel!

(Ter zijde.)

Gelijk de paarl van 't schelpdier zich verbergt
Voor 't daglicht en schroomvallig ligt te droomen
In eigen glans, zoo stil en onbemerkt
Sluit zij haar liefde in eigen boezem op,
Mijn goede dochter!

*(Ståalarm af.)***Achtste Tooneel.**SIGRID, *geknield voor het Mariabeeld.* Later KATRI.

SIGRID.

Heilge Moeder Gods!
Reeds vroeg miste ik mijn moeder. Gij, mijn troost,
Werd't mij tot moeder; hoor mijn bede als vroeger!
Vergaten andren u, och hoor mij aan!

KATRI sluipt binnen achter de pilaren.

Hoe lang nog zal mijn ziele rouwe dragen,
Mijn harte staâg door angsten zijn beklemd?
Hoe lang verheft zich nog mijn trotsche vijand?

SIGRID.

Zoo rein, zoo wit, als deze schoone rozen
 Was eens mijn harte dat nu zwijgend bloedt.
 Gij, heilge Moeder Gods, o schenk mij vrede!

KATRI.

Een bede? En hier? Wie is die blanke duif?
 Stil, als zij mij gewaar wordt zal zij schrikken;
 'k Sloop niet hierheen om een gebed te hooren.

(Zij verschuilt zich achter het wapenschild der Flemings.)

SIGRID.

Schenk gij mijn zwakke hart de kracht des Hemels,
 Die slechte neiging en gedachten overwint.

(Bevestigt de krans onder het Mariabeeld.)

Negende Tooneel.

De vorigen. DANIEL HJORT, treedt door de regterzijdeur binnen.

KATRI, ter zijde.

Daar komt hij aan. O, ware ik hier alleen
 Met hem! Wanneer toch zal die ure slaan?

DANIËL HJORT *(ziet op Sigrid.)*

Zal ik thans aan haar voeten knielen? Vragen
 Wat liefde alleen durft vragen? Neen, nog niet!

SIGRID, *het biljet gewaar wordende, dat Daniël Hjort
 bij het Mariabeeld verborg.*

Hoe? Dezen brief. ....?

DANIËL HJORT.

Ha! Zij bemerkt hem nu!

SIGRID, *den brief beschouwende.*

Aan mij. Ik ken die hand! O groote God!
En ik vermoed wat de inhoud zijn zal.

DANIËL HJORT.

Sigrid!

KATRI, *ter zijde.*

Hij mint haar. Bloeit hier zijn geluk, dan vlugt ik,
Om onbekend, gelijk ik kwam, te sterven.

SIGRID, *zich herstellende.*

Gij hier? Gij schreeft dit? Blijf! Zwijg stil! Wat reden
Heeft u bewogen om dien stouten stap te wagen
En tegenover Stålarms dochter . . . ?

DANIËL HJORT.

Is dat Sigrid?

Spreekt zij zóo en tot mij? Neen, 't is niet mogelijk!
Vergat zij dan der kindschheid zoete weelde,
Toen ik met haar in 't bosch van Qvidja speelde?
Vergat zij, thans zoo koud en trotsch, die plek,
Zoo menig vrolijk liefelijk gesprek
Van vroeger? Sprak zij zelve deze taal?
Neen, 't is haar schim, die oprees in deez' zaal.

SIGRID.

't Vertrouwen, door mijn vader u geschonken,
 Beloont gij slecht; gij kwetst meêdoogenloos
 De reine vriendschap, die een kind u schonk,
(Met afgewend gelaat.)
 En als . . .

DANIËL HJORT.

Spreek voort, ik ben bereid te hooren.

SIGRID.

En als men uw stoutmoedigheid ontdekte,
 Dan weet gij wat het u en mij kan kosten.

DANIËL HJORT.

Ach!

SIGRID.

'k Leg den brief hier neêr, neem hem terug.
 't Blijv' tusschen ons voor eeuwig een geheim,
 En niemand zal u dezen stap verwijten.

DANIËL HJORT.

Gij mint mij, gij bemint mij dan toch wel!
 O spreek dat woord slechts; ik zal kalm ontberen.

SIGRID.

Gij zijt eerezuchtig. Zoo gij mij bemindet,
 Dan hadt gij zeker mij dit uur bespaard.
 Ik acht u niet.

DANIËL HORT.

O God! . . . . Vaarwel!

SIGRID.

Blijf hier!

KATRI, *ter zijde.*

Ik haal weér adem. Ras behoort hij mij!

Tiende Tooneel.

De vorigen. ARVID STÅLARM. JOHAN FLEMING.

STÅLARM.

Is nu die kleine, schuchtere onrust over?

SIGRID.

Ja, 'k ben besloten.

STÅLARM.

En gij kijkt zoo ernstig?

SIGRID, *met gemaakte vrolijkheid.*

Zoo? Dunkt u dat! Nu ja. Een ja, mijn vader,
Zweeft niet op vlindervleuglen van de tong.
't Moet duizend nukken, duizende gedachten
Vol bloêheid weêrstand biên, zóolang ons plagen,
Totdat men moedig zegt: hier is mijn hand!

(Zij reikt de hand aan Johan Fleming.)

JOHAN FLEMING.

O lieve hand, wat heb ik lang gewacht
Op uw bezit! Nog beeft zij in de mijne,
Als wenschte zij op nieuw zich los te rukken.

(Kust Sigrids hand.)

Ik neem haar aan als pand van mijn geluk.
Nu ken ik geen gemis, geen zorgen meer,
En 't feest van dezen avond, dat bestemd was
Ter afscheidsviering, maakt gij tot een feest
Waar Liefde vóorzit en de Vreugde gast is.

SIGRID.

't Is zoo benauwd hier in deze enge zaal!
Waar is uw moeder? Laat ons tot haar gaan!

JOHAN FLEMING.

Kom liever mede naar den tuin van 't slot.

SIGRID, *ontwijkend.*

Het avondrood kleurt reeds de westerkim
En 't herfstgebloemte staat al half verwelkt.

JOHAN FLEMING.

Een blik van u wekt ze op tot nieuwe pracht.

(Sigrid en Joh. Fleming af.)

Elfde Tooneel.

KATRI ARVID STÅLARM. DANIEL HJORT.

STÅLARM.

Ga, ligte jeugd, wier onrust nog zoo ligt is!...
 Hier, Daniël Hjort, schrijf deze brieven af!
 Zorg dat men ze naar iedre rigting zend',
 Waar ons een kloeke wapenbroeder kent,
 In slot en hut is 't dra met vrede en rust
 Gedaan; deez' avond nog aan vreugde en lust
 Gewijd! Komt jongens! *(Bedienden treden binnen.)*

Al de lampen aan!

Éen zorgloos uur nog vóór wij strijdwaarts gaan.

(Hij gaat en vereenigt zich met aankomende gasten. Feestelijke verlichting. Men hoort muziek van achter de schermen.)

Twaalfde Tooneel.

KATRI. DANIEL HJORT. DE STOKBEWAARDER.

DE STOKBEWAARDER.

Waarheen zoo driftig, meester Daniël?

DAN. HJORT.

Zoo! iemand stelt dus nog belang in mij,
 En wel de stokbewaarder, die bewaakt
 Wie in 't gewelf hier levend zijn begraven.
 Een passend man! Wat wilt gij hier?

DE STOKBEWAARDER.

Ik wilde

't Bericht slechts boven brengen, dat de laatste
Gevangne stierf in d'afgeloopen nacht.

DAN. HJORT.

Ha, ha! Dat 's recht gelukkig voor den stumpert!
't Geluk is heden op dit slot te gast,
Van Flemings zoon af tot aan zijn gevangnen.
Ga! kille grafucht voert gij met u mede!
Voor u heeft Arvid Stålarms thans geen tijd.

DE STOKBEWAARDER.

Zeg, is het waar, dat wij weêr oorlog krijgen?
Dan zal 't gewelf niet lang meer ledig zijn!

DAN. HJORT.

Zoo gij er niemand anders krijgt, zal ik
Zelf komen om mij bij u aan te bieden.

DE STOKBEWAARDER.

Van dien daar hoort men nimmer iets verstandigs.

*(de Stokbewaarder af.)***Dertiende Tooneel.**

KATRI. DANIEL HJORT.

DAN. HJORT.

Vlied, vlied o Liefde! gij mijn laatste droom!
Gij waart het bitterste van al het bittere

Mijns levens! Waarom, waarom ben juist ik
 Een onverwachte gast op aarde, zonder thuis?
 Een vondling zonder naam en zonder vader?
 Een wortel heeft de kleinste bloem, de zeegolf
 Stuwt toch een andere opwaarts, de gevangne,
 Die dezen nacht ontsliep, hij had toch eenmaal
 Een leven, 't leven waardig. Wat heb ik?

KATRI, *te voorschijn tredende.*

Meer dan gij denkt en meer dan 'k hier kan zeggen.

DAN. HJOERT.

Ha, vrouw! alweder stelt ge u op mijn weg!
 Zoo spreek en zeg mij eindelijk wat gij wilt.

KATRI.

Ik heb de fakkel, die uw duister lot
 Met bloedrood licht beschijnen zal, u alles
 Terug zal geven wat gij hier ontbeerd hebt.
 Ontmoet mij morgenavond klokslag negen
 Op Åbo's markt; men komt, vertrek, vaarwel!

*(Zij trekt zich terug achter een pilaar. Dan. Hjort verwij-
 dert zich langzaam als hij Edda Fleming gewaar wordt.)*

Veertiende Tooneel.

KARTI, EBBA FLEMING.

EBBA FLEMING.

Weêr zal de krijg om 't Noord zijn vlerken slaan;
 En gij, Klaes Fleming, zijt tot stof vergaan!
 Zend ons uw sterken geest ter heiliging,
 Dat in ons hart dezelfde kracht ontspring'
 Waarmeê gij Finland hieldt met vaste hand
 Bij de eens bezworen trouw, uw ankertand,
 Ondanks de wilde stormen van een tijd,
 Toen 't volk te zaâm spande in oproergen strijd!
 Wie heeft niet van de kracht uws zwaards gehoord,
 Van Polens zon tot 't noorderlicht van 't Noord?
 En Zwedens kroon hing aan uw veldheerswoord!
 En ach! diezelfde ziel, zoo warm, zoo kuisch,
 Dat vriendlijk oog, 't was 't zonlicht van mijn huis!
 Eens rustte ik aan dat hart, bevrijd van kruis.

(Katri, die vooruit getreden is en Ebba Flemings monoloog heeft gehoord, maakt een dreigend gebaar en zal zich verwijderen, maar wordt door Ebba Fleming bemerkt, die verschrikt terug deinst.)

EBBA FLEMING, met een angstkreet.

Ha! wie zijt gij? Hoe zijt gij hier gekomen?

KATRI.

Onhoorbaar, als de zucht der smart in vreugdes zaal,
Onmerkbaar, als voor machtigen verachting.

EBBA FLEMING.

Weg, schrikbeeld! Weg, terug van waar gij kwaamt!

KATRI.

't Is al te ver terug naar Oostlijk Bothniën.
Gegroet van al zijn graven — woestenijen! —
'k Breng u een groete van uws echtvriend's werk.

Vijftiende Tooneel.

De vorigen. ARVID STÅLARM. OLOF KLAËSSON. JOHAN
FLEMING. SIGRID STÅLARM. GASTEN. *Op Ebben*
Flemings angstkreet zijn allen binnengekomen en hebben
zich op den achtergrond verzameld.

EBBA FLEMING.

Ha! Drijft haar voort!

(vereenigt zich met de anderen.)

KATRI.

Geen uwer raak' mij aan!
Bereidt u voor op 't geen te wachten staat.

Gij stortte 't volk neêr in verderf en dood,
Maar al verbrandet ge onzen hof, al roofdet
Ge ons Liefdes gantsche kracht, de haat leeft voort,
Die spoorloos rondsluipt met zijn beedlaarsstaf,
Die raad houdt met de schimmen van het graf,
Die luistert in 't paleis, in 't hutje spreekt,
Eens zalen neêrstort, wapenschilden breekt.
Zoolang de dag der wraak niet ondergaat
In bloed; leeft hij steeds voort! — ik ben die haat!

(Verwijdert zich haastig.)

Einde van het Eerste Bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

De markt te Åbo met de Domkerk op den achtergrond. Ter rechterzijde de ingang naar een winkel. Iets vooruit op het tooneel een schavot. Schemering.

Eerste Tooneel.

TWEE BURGERS.

EERSTE BURGER.

Goeden avond, hoe gaat het u?

TWEEDE BURGER *bij de winkeldeur.*

Daar valt niet veel van te zeggen in zulke onrustige tijden als deze.

EERSTE BURGER.

Treure wie wil. Komt tijd, komt raad.

TWEEDE BURGER.

Ja, wie maar raad te wachten had. Poolsche inkwartiering, zware belastingen, de meisjes achtergrendel en slot, slechte teekenen aan den hemel, spoken, die in de lucht strijden, de zeevaart op Zweden gestremd. Hu! er is in dezen tijd op elk

vingerlid een bekommering. Ik wacht er maar op, dat ik op een mooijen nacht het slot met de domkerk een polka zie dansen op een monnikentouw, opdat alles ter wereld het onderste boven zal gaan, behalve wij tweeën.

EERSTE BURGER.

Kwaad is er altijd, beste vriend! Is het niet buiten ons, dan is het binnen in ons. »Hoe strenger de Heer ons opvoedt,» zei mijn vader in zijn tijd, »des te beter meent Hij het met ons.» Dat zegt de Bisschop ook. Gij waart verleden zondag niet in de kerk.

TWEEDE BURGER.

Ik had wat anders om over te denken; ik trof een Zweedschen postillon, een fermem vent, dat verzekert ik je. De Hertog heeft de heeren in Zweden geknakt en spoedig zal hij hier ook komen.

EERSTE BURGER.

Ja, ja, zoo zegt men. Er zijn tegenwoordig veel heeren in het rijk en hoe meer koks, hoe slechter soep, en wij zijn de soep....

TWEEDE BURGER.

Die opgegeten wordt, ja. Laat zien! Laat zien! Wil ik je eens wat zeggen, Jansson? er gebeuren 's nachts daar rondom het schavot schrikkelijke dingen.

EERSTE BURGER.

Hu! het wordt al donker!

TWEEDE BURGER.

Ik heb mijn bed naar een ander vertrek moeten brengen, want te middernacht suizelt en fluistert het hier vlak voor het huis en laat ons daarbinnen geen rust. Gisteren nacht, Jansson . . . .

EERSTE BURGER.

Nu, gisteren nacht . . . ?

TWEEDE BURGER, *den winkel sluitende.*

Klonk het even alsof de klokken des oordeels in de lucht rinkinkten en hier bij het schavot bezong een doodspalm zich zelf zonder dat men wist waar het van daan kwam.

EERSTE BURGER.

Hu, 't is hier buiten winderig en donker. Goeden nacht, beste vrind!

TWEEDE BURGER.

Bah! Wilt gij niet binnenkomen en mij gezelschap houden?

EERSTE BURGER.

Dank je, dank je. In zulke tijden als deze is men liefst maar thuis bij het licht en bij vrouw en kinderen. Mochten er maar eens betere tijden voor hen aanbreken. Goeden nacht, goeden nacht!

(Hij gaat.)

(De maan breekt door de wolken en werpt zwarte schaduwen over het tooneel. De Tweede Burger gaat zijn winkel binnen, de deur achter zich sluitende.)

Tweede Tooneel.

DANIËL HJORT, *optredende.*

»Ik heb de fakkel, die uw duister lot
Met bloedrood licht beschijnen zal»; dat waren
Haar woorden. 'k Hoor ze nog, ik hoorde ze
In 't slaaploos nachtelijk uur en in 't gewoel des daags,
Gij noodlot, zult gij eindelijk uw sluier
Voor mij doen vallen! Vader, Moeder, Thuis!
Wat zoete woorden! Vroeger nooit geuit.
Is 't soms een droom, een droom die mij bedriegt?
Mijn ziel is gantsch verwachting, en mijn zinnen
Versmolten tot dien éénen: Het gehoor!

(Bij luistert.)

Hoor ik geen voetstap hier, geen stemmen?

(De torenklok slaat negen.)

Ha, de ure slaat!

Derde Tooneel.

DANIËL HJORT. KATRI.

KATRI.

Waar zijt gij, om wiens wil reeds twintig jaar
Mijn voet door 't doornenpad werd opgereten,
Waar zijt gij, die bekend toch onbekend zijt,
En aan wiens hand ik 't wapen toevertrouw,
Zoo sterk als bloedwraak — taai als felle haat?

DANIËL HJORT.

Zoo gij mij meent, hier ben ik.

KATRI.

Ik beloofde

Te zeggen, wie gij zijt. Ik kan nog meer,
Ik kan u voeren in uw moeders armen
En bij uws vaders . . . graf.

DANIËL HJORT.

Wee, zoo uw harte

Een hopelooze smart gekend heeft en het waagt
Mijn ledig hart met valsche hoop te vleijen.

KATRI.

'k Misleid u niet, zoo gij mij niet misleidt;
Doch vóór ik iets ga openbaren, antwoord,
Of gij den moed hebt alles op te geven,

Voorheen door u vereerd, en te vergeten,
 Voor eeuwig, wat uw liefde eens heeft gewekt?

DANIËL HJORT.

Gij vraagt mij naar mijn moed. Geen moed is noodig,
 Waar zelfs geen sprake wezen kan van strijd.
 Gij ziet hier voor u slechts een harte, dat
 Geen teederheid, geen vriendschap ooit gekend heeft;
 Dat heeft gedorst, gedorst het gansche leven
 Naar liefde, een enklen droppel, nooit gesmaakt,
 Dat als een jonge vogel, die verlaten,
 Alleen bleef op een woeste klip in zee,
 In grenslooze, eeuwige eenzaamheid verkwijnt.
 Gij spraakt mij van mijns vaders graf; waar is het?
 Zoo 't onder 't klipgewelf of 's aardrijks bodem
 Verholen lag, ik deed ze bersten en verwarmde
 Het doode hart weêr met mijn lijf tot leven!

KATRI.

Houd op; dat niet de laatste kracht me ontvliede
 Die 'k spaarde voor dit uur, trots zorg en waanzin
 Van jaren . . . .

DANIËL HJORT.

O ga voort, zeg mij mijns vaders naam,
 Opdat die hemelklank mijn ziel verfrissche!

(Grijpt haar aan en ziet haar in het gelaat.)

Gij liegt toch niet! Een duivel zou 't niet kunnen!

KATRI.

Gelijkt de logen mij, dan liegt de waarheid.
 Ik sta hier voor u onder 's hemels starlicht.
 Zoowaar als God dit blauw gewelf eens schiep,
 Zoowaar als 't over 's menschen zondenschuld,
 Vergeven zevenvoudig, zevenvoudig
 Zal bersten, is 't als 't daglicht zuivre waarheid
 Die ik u toeroep met uws vaders naam:
 Bengt Ilkainen.

DANIËL HJORT.

Dien naam hoorde ik reeds vroeger.
 Was hij niet een dergenen, die Klaes Fleming
 In 't kerkerhol van 't slot versmachten liet,
 Tot straf voor 't zamenspannen tegen hem?
 Ha! zelf was ik daar ook en schreef het vonnis.

KATRI.

Dat was uws vaders broeder. Want uw vader
 Viel, toen gij nog een klein en hulploos kind waart.
 Ver weg in Oostlijk-Bothniën lag zijn hoeve,
 Een puinhoop thans, waar wolf en slangen huizen.
 Hier ligt hij, onder 't galghout wreed in drieën
 Gehouwen, door de beulen van Klaes Fleming.

DANIËL HJORT, *naar het schavot zijlende.*

Daar! Ha! Pleegvader, waart gij vaders moorder!

KATRI, *gaat op den trap van het schavot zitten.*

Uw vader was een landman vrij en machtig;
 Wij voerden krijg met Rusland en Klaes Fleming
 Was legeroverste; — met woeste krijgsliên,
 Trok hij de hoeven binnen, want die trotschaard
 Haatte alle boeren, zooals wij hem haatten.
 Zoo hield hij ook opzetlijk en voortdurend
 Des oorlogs rooden fakkel brandend, om daarmede
 Bij ons het moordvuur van 't gebrek te ontsteken.
 Uw moeder baarde u in dien tijd van jammer.
 'k Herinner mij een avond alsof 't gisteren
 Geweest waar. In de dorschschuur was uw vader;
 Uw moeder koesterde u aan hare borst
 En zag voor de eerste maal het slangenbeeld,
 Dat ge op het harte draagt en peinsde en giste
 Wat toch dat teeken wel beduiden zou:
 Toen woest een schaar van Flemingsche soldaten,
 Met bloed bevekt, de kamer binnenstormde;
 Zij kwamen uit de schuur, waar zij uw vader
 Opvorderden, om met de rest van 't graan
 Dat oorlog en geweld nog op zijn akker spaarde,
 Hun zakken onverwijld te vullen. Bengt
 Was er de man niet naar, om dat te dulden;
 Hij hief den stoutste op, en wierp hem neder
 Ter aarde dat hij bloedde. De ovrigen

Verdreef zijn volk van uit de schuur; een strijd
 Begon, de woestaards delfden 't onderspit.
 Gevlugt, vervolgd door de onzen, stormden zij
 Uws vaders woning binnen. Niet slechts woorden
 Of vuistrecht golden daar, maar spies en pijlen.
 Toen tilde er een soldaat u op zijn arm,
 Liep met u naar het venster toe en riep:

»De eerste pijl dien gij op ons zult richten,
 »Is voor dit kind de dood!»

Uw moeder viel in zwijm neêr op den grond;
 Toen zij weêr bijkwam, stond geheel 't vertrek
 In vlammen, en gij laagst weêrklagend, steunend,
 Ter neder op den drempel, die reeds brandde.
 Zij nam u op en vloog door vuur en rook
 De plaats op, daar zag zij uw vader liggen
 Geheel met bloed bevestigd en in de verte,
 Door 't sissen van de rosse vlammen henen
 Weêrgalmde 't hoongelach der woeste krijgers.

DANIËL HJORT.

Ik hoor het duidelijk, ik zie de vlam,
 Het erf, het bosch — iets verder regts den akker.
 Ha! als een vuurgloed vlamt 't geheugen op
 In 't duister van den nacht daar 'k eerst in tastte.

KATRI.

Voor 't Flemingsch krijgsvolk kwam versterking aan,

Al de onzen vlugtten en uw vader viel, gewond,
 En zij die met geweld en moord begonnen,
 Besloten 't zege-jub'len met den moordbrand.

DANIËL HJORT.

'k Herinner mij een nacht vol stormen en een boschweg.
 Stil lag ik aan den schouder van een vrouw
 En speelde daar met een paar zwarte lokken.

KATRI.

Dat was uw moeder, die uw vader volgde
 Naar Åbo, waar hij nu bij Fleming zelve
 Wou klagen over 't krijgsvolk.

DANIËL HJORT.

Ha! en toen?

KATRI.

En toen! Van oproer en van moord beschuldigd,
 Omdat hij tegen Flemings woeste bende
 Zijn eigendom verdedigd had, werd hij
 Veroordeeld tot gevangenschap en dood,
 Den schanddood op 't schavot. Vergeefs lag ik
 Voor Fleming neêrgeknield, genade smeekend.
 De wreede man zag koud mij aan en keerde
 Zich af en — ging. Hier is de plaats waar 't bloed,
 Het schuldloos bloed uws vaders vloei'de. Hier,
 Hier is de plaats waar eens uw moeder neêrzonk,

Als levenloos, door smarten overstelpt!
 Hier is het, dat zij, bij het nachtelijk duister,
 Haar wangen bleek, haar haren grijs getreurd heeft.
 Hier hief ze u, 't vaderlooze kind, ten hemel,
 Wee roepend, wee! op 't hoofd des moordnaars Fleming,
 Hier werd het licht haars geestes uitgebluscht,
 En onbewust door woud en velden dwalend,
 At zij der boomen bast en dronk haar tranen.

*(De maan breekt voor een oogenblik door de wolken en werpt
 zijn schijnsel op hen.)*

DANIËL HJORT.

Mijn moeder, moeder, ja gij zijt het, gij!

KATRI.

O nader niet, nog zijt gij niet mijn zoon!
 Hoor mij ten einde toe en daarna luister ik.
 Zóó zat ik eenmaal aan den weg, toen Fleming
 Voorbij reed met zijn staf, die blonk van goud,
 Halfdood laagt gij aan mijn verbitterd hart.
 Toen scheen 't mij toe dat alle goede menschen
 Dood waren op deze aarde. God was dood!
 De Hemel hulde als in een donker rouwfloers
 De gansche doode wereld. Hier alleen
 Hier in mijn borst, daar klopte een hart; mij dacht
 Als in een droom, dat gij gestorven waart,
 Dat deed mijn ziel zoo goed. De zoete scheëmring

Des waanzins was als balsem voor mijn hart.
 Ik weet niet wat er verder nog gebeurde.
 Genoeg — gij schreidet niet meer aan mijn borst;
 En zoo kwam ik terug in Oostlijk-Bothniën,
 God weet op welke wijze.

DANIËL HJÖRT.

Ach! 't was toen
 Dat Fleming me opnam van den weg? Gij noodlot!

KATRI.

Daar zat ik sedert op den puin hoop onzer hoeve
 En zong er liedjes bij der vogelen gekweel;
 Wel mooie liedjes! 'k Weet er nog wel een:
 »Mijn echtgenoot viel en zijn bloed stroomde in 't slijk,
 »De beul was de priester die stond bij zijn lijk,
 »Op elk graf bloeien giftige kruiden.»

DANIËL HJÖRT.

Hoe bitter dooft dit vreeselijk gezicht
 De laatste vonk van eerbied uit, die 'k nog
 Voor Fleming koesterde.

KATRI, *weder tot bezinning gekomen.*

Voor Fleming zegt gij!
 Ik sluit 't register van zijn schuld nog niet.
 Boek eerst nog dat hij uw geslacht heeft uitgerooid,

Toen Oostlijk-Bothniën als één eenig man
 Zich tegen 't ijzren juk verzette. Bengt Poutu
 Uw moeders broeder en Matts Ilkainen, uw oom
 Van vaderszijde, stierven op 't schavot,
 Of zijn verhongerd in de duistre welfsels
 Der slotgevangenis. Geen enkel man
 Leeft thans in Oostlijk-Bothniën, die een vriend
 Uws vaders was, en op 't verwoeste veld
 Verroest de ploeg, dien men er achterliet.
 De zeegolf zucht er tegen 't bloedig strand,
 Het haardvuur ligt er zwart en dood. De kerk
 Staat daar als een verlaten heiligdom.
 Waarheen ge uw blikken wendt, alom in Finland,
 Gedijen slechts het aadlijk hof en 't kerkhof.
 En zelfs het gras dat op de graven groeit
 Het fluistert: Wraak! wraak over Flemings nakroost
 Tot in het laatst gelid! . . . .
 Die kreet deed mij weêr tot bezinning komen,
 Mijn oog ontvlamde en de herinnering
 Ontwaakte en 'k dacht op eens aan u, en ook
 Hoe 'k van u wegsloop dat ge 't niet zoudt hooren.
 Ik zag u toen in Flemings armen langzaam
 Door 't stof en 't kronklen van den weg verdwijnen.
 Ik zocht u op, ik zag, herkende u ook.
 Doch nimmer valt mijn moederlijke omarming

Den zoon ten deel door Fleming opgevoed,
 Alvorens hij zijn echtheid heeft bewezen.

DANIËL HJORT, *valt op de knieën en ontbloot zijn borst.*

Zie 't slangenteeken op mijn borst en sluit mij
 Thans aan uw harte!

KATRI.

Ga terug naar 't Slot!

DANIËL HJORT.

O moeder! gij haat meer dan gij bemint.

KATRI.

Uit liefde haat ik. Zie gij hier, mijn zoon!
 Neem dezen ring, dien eenmaal Hertog Karl,
 Toen hij een jong en vredelievend prins was,
 Uw vader gaf, toen hij eens op den Rijksdag
 Met kracht en klem voor 't volk gesproken had.
 Die ring is hem tot in den dood gevolgd,
 Hij hoort u toe als erfnis.

DANIËL HJORT, *nadat hij den ring heeft gepast.*

Aan mijn harte

Zal hij nu rusten, 't een nieuw leven schenken.
 En nu mijn moeder....

(Hij breidt de armen naar haar uit.)

KARTI, *zich afkeerende.*

Als ge eerst hebt bewezen

Een zoon des volks te zijn: Voor nu, vaarwel!

DANIËL HJORT.

Ja weiger, moeder, mij uw liefdegroet,
 Zoolang ik dezen naam nog dragen moet,
 Zoolang dit kleed, door Fleming mij verstrekt,
 Gesponnen van zijn zij, mijn lichaam dekt,
 Zoolang ik dienstbaar zijn moet aan de macht,
 Die 't arme volk in nacht en boeien bracht ;
 Ja, weiger vrij te staren op uw zoon,
 Zoolang hij leeft tot zijner vaadren hoon,
 Zoolang zijn ziel nog ééne erinnring kwell'
 Van 't geen eens was. En nu, vaarwel, vaarwel !

*(Hij vertrekt.)***Vierde Tooneel.**KATRI, *alleen.*

Hij gaat! wat deed ik? wat heb ik gezegd?
 Mijn kracht, mijn kracht begeeft mij.

(Zij gaat waggelend naar den paal en vat dien krampachtig vast.)

O mijn zoon!

Daar gaat hij, zie rondom zijn zwarte lokken
 Zweeft 't sterrelicht en als de nacht zoo hoog
 Is zijn gestalte; o gij, mijn lieveling!
 Mijn leven, mijne lente en mijne zonne,
 Keer weder aan mijn borst! . . . Hij hoort niet meer! —

(Zij valt in zwijm op het schavot.)

T A F E R E E L.

(Studeerkamer bij Ericus Erici.)

Vijfde Tooneel.

ERICUS ERICI *zit te schrijven. De Bijbel en eenige andere
boeken op tafel. ARVID STÅLARM treedt binnen.*

ARVID STÅLARM.

Goên avond Hoog Eerwaarde! Stoor ik u?

ERICUS ERICI.

Volstrekt niet. 'k Ben hier bezig aan een werk,
Dat ik elk oogenblik weêr op kan vatten.
Ik nam mij voor, Gods milde leer voor 't volk
Eenvoudig af te schildren en zoolang
De vrede van zijn geest mijn ziel vervult
Kan mij des werelds strijd daarin niet storen.

STÅLARM.

Een goed en nuttig werk! Doch 't komt mij voor
Dat gij ten onrechte uw vernuft, Heer Bisschop,
Dus aan de zaken van den Staat onttrekt,
Die nu toch meer dan ooit uw steun behoeven.

ERICUS ERICI.

In 't leven heeft elk mensch zijn aangewezen plaats,
Ik werk er ook en dank God voor de mijne.
Zoo gij 't vergunt schrijf ik den volzin af,
Die door uw aankomst straks werd afgebroken.

STÅLARM, *terwijl Ericus schrijft.*

Gij lijkt mij juist een generaal, Heer Bisschop.
Uw oorlogsveld is 't witte perkament,
Waar kleine, zwarte, bijbelsche soldaten
Op uw kommando af- en aanmarcheeren.
De inktkoker uw veldleger en uw ziel
De schatkist, waaruit ge uw getrouwe schaar
Een kostbare soldij in goud betaalt.
Zoo speelt gij als een kind met tinnen krijgers
En stoort er u niet aan hoe het er uitziet
In 't groot, vervallen huisgezin des Staats.
Maar zeg, heer generaal, wie is dan toch
De tegenstander, die uw zorg zoo boeit,
Dat gij voor al het andre blind zijt?

ERICUS ERICI, *het perkament ter zijde leggend.*

't Is

Het kwade, 't eigenmachtige en het duistre,
Waarin het menschedom rondwaalt; en als dat
Eens is bedwongen, dan, Krijgsoverste,

Bewerkten deze druppelen inkt toch meer
 Dan stroomen bloeds, door 't felle zwaard vergoten.

STÅLARM.

Gij oude dweeper, zóó stelt gij u buiten
 Den tijd, tot eens zijn vleugel onverwacht
 En onberekend u vol wraak ter neêr slaat
 In 't stof.

ERICUS ERICI.

Wat meent gij? Wat heb ik te vreezen?

STÅLARM.

Gij zijt een goedgezind en edel mensch, Erici.
 Gij hebt niet, als vele andre geestlijken
 't Volk tegen zijnen Koning opgehitst,
 Integendeel 't tot vreedzaamheid vermaand,
 Waar gij 't vermocht. Het is door uw verdienste,
 Dat Finlands kerk zoo kalm en waardig stond
 Door aller tijden wisseling, ook geen
 Der geestlijken des Rijks staat daarom zóó
 In achting bij zijn Vorst als gij. De Hertog
 Haat om die reden niemand meer dan u.

ERICUS ERICI.

Helaas! Het laatste wist ik reeds.

STÅLARM.

Welnu dan,

't Gerucht kwam zeker ook ter uwer kennis,
Dat heel uw kudde heeft verschrikt en allen
Op markt en straten zamenscholen doet.

ERICUS ERICI.

Gij meent 't gerucht dat weêr in omloop is
Van 's Hertogs komst naar hier. Welnu, en dan?

STÅLARM.

En dan? — Een toevlugtsoord kom ik u bieden
Op 't Slot.

ERICUS ERICI.

Ik dank u, maar 'k ben overtuigd
Dat ik 't niet noodig heb. Dit stil vertrek
Is mijn kasteel, mijn weêrloosheid mijn wapen.

STÅLARM.

Blijft gij dan liever hier alleen?

ERICUS ERICI.

Alleen niet;

Met mijn gemeente en met mijn hoop op God.
Ik ben een man der kerk. Ik mcei mij niet
Met uwen strijd en ik wijd al mijn zorgen
Der kerk, die 'k tegen Sigismund bescherm,
Die vaak een aanval tegen haar beproeft,

Met alle dwalingen der Paapsche leer ;
 En evenzoo ook tegen onzen Hertog,
 Die in zijn eerzucht haar gebruiken wil
 Tot voetbank, die hem eenmaal voeren kan
 Tot Zweden's troon. Gij ziet het dus, ik heb
 Niet 't minste kwaad te vreezen van den Hertog,
 Indien hij mij al vreest, doet hij verkeerd.
 Ik heb geen gunst van Sigismund verlangd,
 Al schenkt hij mij zijn gunst als 'k eerlijk handel.
 »Vertrouw niet op de Vorsten», is mijn leuze,
 Volg 's Heeren stem in 't oordeel van 't geweten!

STÅLARM, *staat op.*

Hoe luidt het oordeel dan van uw geweten?

ERICUS ERICI.

Dat past gewis niet voor uwe ooren, Stålarm!

STÅLARM.

Laat toch maar hooren, 'k ben in goeden luim.

ERICUS ERICI.

Welaan, als gij 't verlangt! Gelijk van de aarde
 Eens Abels bloed riep over 's broeders hoofd,
 Zoo roept het bloed des volks ook over u.
 Ik zelf stam van de schamele gemeent'
 En leed er mede en troostte waar ik kon;
 Maar kon de slotgevangenis eens spreken,
 En hadden eens 's lands honderd galgen tongen,

Zij zouden ongehoorde woorden fluistren,
 Van hoe gij, Heeren, hier uw macht gebruikt hebt; —
 Wilt gij nu 't oordeel mijns gewetens hooren?

STÅLARM.

Genoeg, Heer Bisschop! 't Was niet mijne schuld.
 Klaes Fleming ging soms wel wat kras te werk,
 En 'k wenschte ook, dat er zeer veel niet gebeurd waar,
 Maar 't zij zoo 't wil, één ding vergeet gij toch:
 Daar waar wij hardheid pleegden, straffen wij,
 En waar wij straffen, straffen wij de misdaad,
 Zoo gij brutale oproerigheid niet deugd noemt.
 Ha! Ha! Was dat uw oordeel? 'k Antwoord dan:
 »Dat hij die kaatst den bal verwachten moet.»

(Kannonschot in de verte.)

Stil! Wat is dat? men schiet op het kasteel.

Zevende Tooneel.

DE OVERIGEN *en* OLOF KLAESSON, *toegerust ten strijd.*

OLOF KLAESSON.

Spoed, Stålarml, u naar 't slot! Naauw gingt gij heen,
 Of zie, een ijboô kwam van Kastelholm,
 Dat door des Hertogs schepen is genomen,
 De Slotvoogd, onze vriend Salomon Ille,
 Gevangen en naauw had de bode zich

Verkwikt, of zie de vloot dook eensklaps op
Van uit de waatren bij de stad.

STÅLARM.

En is

De Hertog zelf ook op de vloot?

OLOF KLAËSSON.

Hij is

Bij Helsingfors aan land gegaan met 't leger.

Ik ga naar onze troepen om hen tegen

Hem aan te voeren. Zoo we elkaâr niet weêrzien,

Vaarwel! druk Johans hand van mijnentwege!

(Olof Klaesson af.)

STÅLARM.

Vaarwel! Heer Bisschop, ziet ge, 'k moet mij haasten.

(Stalarm af.)

Achtste Tooneel.

ERICUS ERICI.

(Zijne papieren in orde brengend.)

Hij, die wil kaatsen moet den bal verwachten;

Hij, die het zwaard trekt zal door 't zwaard vergaan;

God stiere 't al! — Waar was ik ook gebleven?

(Hij begint te schrijven.)

Einde van het Tweede Bedrijf.

DERDE BEDRIJF.

(Het tooneel is dicht bij de muren van het Slot. Ter linkerzijde een schietgat en kanon, waarbij een soldaat met brandende lont. Ter rechterzijde vooraan op het tooneel een ledige affuit van een kanon.)

Eerste Tooneel.

DANIËL HJORT, EEN SOLDAAT.

DANIËL HJORT.

Nu, waarom schiet gij niet?

DE SOLDAAT.

Het zou wel dom zijn
Als ik niet wachtte. Zulk een eedle waar
Als kruid eischt beter doelwit dan de lucht.

DANIËL HJORT.

Ja, zeker!

DE SOLDAAT.

Ziet gij die galei. Zij komt
Al nader. Dra zal zij den steven wenden.
Dan, — vuur! niet eer! Gij zult het zien, de mast
Zal krakend vallen en de stuurman 't hoofd verliezen.

DAN. HJORT.

Wat hebt gij tegen hem?

DE SOLDAAT.

Een gekke vraag!
Hij is soldaat als ik.

DAN. HJORT.

En daarom schiet gij
Hem neêr?

DE SOLDAAT.

Hij handelt eveneens met mij.

DAN. HJORT.

En waarom?

DE SOLDAAT.

Hm! Omdat ik ook met hem
Zal doen als hij met mij.

DAN. HJORT.

Waarom dan toch?

DE SOLDAAT.

De Duivel weet waarom!

DAN. HJORT.

Nu, wilt gij 't weten?

Ik weet het wel: waarom.

DE SOLDAAT.

Ik weet het ook;

Eenvoudig omdat de order luidde: »schiet!»

DAN. HJORT.

O neen, mijn vriend! Had Stålarmlarm u bevolen,
 Dat ge aan deez' muur uw hoofd verpletten moest,
 Dan zoudt ge er eerst nog wel eens over denken.
 Neen, maar hij zelf schiet enkel om den Hertog,
 Die goed en vriendlijk is voor 't arme volk,
 Dat gij, als zoon des volks, zoo diep veracht.
 Hij wil de Kerk van zondig misbruik zuivren,
 Gij wilt, die Kerk verdedigend, den Hemel
 Verdienen. Hij haat de Jesuiten en hij haat
 Den adel; en gij mint die beiden zeker
 Regt innig. Daarom handelt ge ook verstandig
 Om hier voor hem te slachten en geslacht
 Te worden. Schiet nu!

DE SOLDAAT.

Och, wat praat gij toch!

DAN. HJORT.

Nu luister! zeg mij eens, wie was uw vader?

DE SOLDAAT.

Wat raakt het u?

DAN. HJORT.

Toch zeker niet een boer,
Want gij veracht der boeren Hertog en
Gij schiet zijn krijgsliên nêr. Nu wendt de steven.
Schiet nu dien dommen stuurman neêr; hij dient
Een heer, die denkt aan 't klein, ellendig volk.

DE SOLDAAT.

Schiet zelf, hier is de lont.

DAN. HJORT.

Neen, neen mijn jongen!

Al ware ik een soldaat als gij, ik zou
't Niet doen voor de soldij die gij verdient,
Wel tweemaal minder, dan die bij den Hertog
Elk krijger met een rustig hart geniet.

(Hij trekt zich terug.)

DE SOLDAAT.

Wat meende hij? Woont God of wel de Satan
Daar in dien zwarten rok. Hij heeft mijn kracht
Als weggepraat. Nu, God zij dank, het is
Te laat om nog te schieten. Tweemaal minder
Dan de soldij der krijgers van den Hertog! —

Wat raakt het mij? Waar hij niet heêngegaan
 Ik had hem neêrgehouden. Vreemd gesprek!
 Wat zal 'k nu doen? Als daar in iemands hoofd
 Soms recht vreemdsoortige gedachten rijzen,
 Is 't goed, om 't met een vrind eens te bespreken.

(De soldaat af.)

Tweede Tooneel.

DAN. HJORT treedt binnen, zet zich neder op de affuit en staart den soldaat na.

Dat was het eerste — zal 't het laatste zijn?

Derde Tooneel.

DANIËL HJORT. SIGRID STÅLARM.

DAN. HJORT, ter zijde.

Ha, jonkvrouw Sigrid! Zie hoe bleek zij is,
 't Lief engeltje laat thans de vleuglen hangen,
 Alsof zij had gewandeld over lijken
 En bloed; alsof zij daar beneên geweest waar'
 In de gevangniswelfsels van het Slot
 Er Johan Flemings minneliedjes zingend
 Bij 't ketenrammlen. Wel een goed idée!

(Overluid.)

Goêmorgen, freule Stålarm!

(ter zijde.)

Zeide ik, Bloedarm!

SIGRID.

Hoe vaart gij, Daniël?

DAN. HJORT.

Dank u, nog al goed,
 Als ik een vreeselijken droom niet reken
 Dien 'k gisteravond had.

SIGRID.

Vertel hem eens!

Gij droomdet mogelijk, dat ge een altaar zaagt,
 Een meisje stond er zwijgend bij en legde
 Een offer neêr, dat offer was haar harte;
 Het was onrustig, 't wilde niet verblijven
 Op 't altaar, maar des Hemels englen kwamen
 En wiegden 't eindelijk in slaap. Zij zeiden
 Daarop tot u, die tegenwoordig waart:
 »Wek toch dat hart niet op met uwe zuchten,
 »'t Verkrijgt thans vrede en licht.»

DAN. HJORT.

Een schoone droom!
 Maar neen, ik droom zoo schoone droomen niet.
 'k Zag een bebloed schavot in mijnen droom,
 Maar dat begrijpt gij niet en 't kan wel wezen,
 Dat dit het beste is, als het niet het slechtst waar'
 Dat gij het eenmaal toch begrijpen moet.

SIGRID.

Gij spreekt verward.

DAN. HJORT.

't Kan zijn ; verwarring is
 Het kenmerk onzes tijds ; verwarring kan
 Alléén des levens raadsel ons verklaren.

SIGRID.

O, neen ! verzoening, vreê. . . .

DAN. HJORT.

Het is een raadsel,
 Dat, alhoewel men 't raadsel op kan lossen,
 Men 't liever meer en meer verwarren wil.
 Daar zit de knoop.

Derde Tooneel.

DE VORIGEN. JOHAN FLEMING.

SIGRID.

Johan!

JOHAN FLEMING.

Hoe gij, mijn Sigrid!
 Gij hier, trotseert ge storm en dood? Ga binnen
 In 't Slot!

SIGRID.

De morgen scheen zoo vriendelijk
 Door 't venster en de zeegolf lag zoo vredig,
 Het woud stond daar zoo stil, zoo innig rustig,
 Dat ik naar buiten werd gelokt.

DANIËL HJORT, *ter zijde.*

Het is de lokvink
 Die me in zijn net verschalken moet. 'k Wil zien
 Of ze ook te zâam de strikken zullen zetten.

SIGRID, *vervolgt zacht tot Johan Fleming.*

Toen zag ik hier den armen Daniël Hjort.
 Gij weet toch alles; maak hem tot uw vriend,
 Wees vriendlijk jegens hem, leer hem vergeten. . . .

DAN. HJORT, *die geluisterd heeft.*

Zeide ik het niet alreê? Nu wordt het goed.
 Een ongelukkige en een hopeloze liefde
 Heeft den armen Daniël Hjort geheel verward.
 En 't deert geen stervling of hij binnenmuurs is
 Of wel er buiten; zie, dat is 't begin.

SIGRID.

'k Verlaat u beiden thans.

(Zij vertrekt.)

Vierde Tooneel.

JOHAN FLEMING. DAN. HJORT.

JOHAN FLEMING, *Sigrid nastarend.*

Een hemel is
De ziel van 't lieve meisje, rein en helder ;
De minste schaduw van een lentewolk
Bemerkt ge er aan. Hoe gaat het Daniël Hjort
Gij schijnt niet wel te zijn?

DAN. HJORT.

Wilt gij mij helpen?

JOHAN FLEMING.

Gij hebt aan bezigheid behoefte, want uw ziel
Wordt moê van werkeloosheid, de gedachte
Mat af, de luim verbittert.

DAN. HJORT, *ter zijde.*

Hij moest priester
Geworden zijn, dan had hij nog misschien
Een afaat kunnen krijgen voor de zonden
Van zijne vaadren.

JOHAN FLEMING.

Wilt ge 't, dan zal ik
Met Stålarmspreken, dat hij u een zwaard geeft

En ook een plaats. Gij ziet er mij naar uit
Om even goed het zwaard te voeren als de pen.

DAN. HJORT.

Gij spreekt in scherts. Wat zou ik met een zwaard?
Ik vrees dat ik misschien mijn kameraad
Er een verkeerden slag meê toe zou brengen.

JOHAN FLEMING, *met nadruk.*

Hoe kan de liefde toch zoo vreeslijk bitter
De liefde plagen?

DAN. HJORT.

Is de distel soms
Een bloem of is de raaf soms wit?

JOHAN FLEMING.

Hoe meent gij dat?

DAN. HJORT.

O; alles, alles hangt
Van 't standpunt af waarvan men het beziet.

JOHAN FLEMING.

Het is onmanlijk zóó te treuren, vriend!
Indien 't geluk soms onze vijand wordt,
Zijt gij gelukkig, want de droefheid is uw vriend.
Op! neem die kracht in dienst van uwen geest
En leer vergeten!

DAN. HJORT.

Leer vergeten, — wat?

JOHAN FLEMING.

Een ijde hoop.

DAN. HJORT.

Och, wat zijt gij toch goed!

Ha, ha, wat is 't gemakkelijk goed te zijn.

(Staat op en vertrekt.)

JOHAN FLEMING.

Er ligt iets ongewoons, iets onnatuurlijks
 In zijn verandering, dat ik niet begrijp.
 Er spiegelt iets gebrokens in zijn blik;
 En 't is nog meer verneembaar uit zijn taal.
 Doch waarom zou ik denken over hem,
 Keert hij mijn vriendelijkheid niet af met honend
 En bitter lachen. 't Zal het beste wezen
 Om maar te doen alsof men hem niet merkt.
 Zijn kwaal is de eigenliefde; die geneest
 Door de onverschilligheid van andren 't meest.

Vijfde Tooneel.

JOHAN FLEMING. ARVID STÅLARM. EEN OFFICIER. (*op den muur wandelend.*) Later EEN PARLEMENTAIR.

DE OFFICIER.

De sloep, die straks met 't onderhandlingsteeken
Naar 't Slot zich rigtte, komt al naderbij;
Zij leggen bij den muur aan.

(*Hij daalt van den muur neder.*)

JOHAN FLEMING.

Wat verlangt men?

STÅLARM.

Een bode van de vloot, die met wat praatjes
Ons komt vermaken, wjl het krijgsoorkest
Intusschen tot fortissimo gestemd wordt.

DE PARLEMENTAIR, *van de zeezijde op den muur geklommen met een witten vaan in de hand.*

'k Groet u van Scheel, van onzen admiraal,
En doe u kondschap dat bij Helsingsfors
Uw landmacht is verdreven en verwonnen
Door Hertog Karl. Geef dus gewillig 't Slot
Ook over, zweer dien Sigismund nu af,
En thans voor 't laatst, zoo gij nog hopen wilt
Dat u genâ geschonken wordt voor recht.

JOHAN FLEMING.

Wat zegt hij? Stiert het blind geluk de wereld?

STALARM.

Breng uwen admiraal den wedergroet,
 En zeg dat Hertog Karl bij Helsingfors,
 Door onze landmacht is verslagen en verdreven,
 En dat hij daarom zich in acht moet nemen
 Als hij nog hopen wil zijn vloot te redden.
 Zeg dit aan hem: hij moge mij gelooven,
 Met evenveel vertrouwen als ik hem!

DE PARLEMENTAIR.

Uw overmoed deed dit bescheid verwachten;
 Hoor daarom thans wat ik voor 't laatst u zeg.
 Indien gij langer met uw trots ons tergt,
 Zal de admiraal diegenen van uw vrienden,
 Die ons van Kastelholm als gijzlaars volgden,
 U tot een voorbeeld, doen onthalzen, en
 Hun hoofden vast doen spijkeren op palen,
 Dáár vlak voor uw gezicht, om op die wijze
 Als van een bloedig prèekgestoelt' tot u
 Te prediken van vreeselijken dood,
 Het vonnis van uw eigen toekomst. 't Geldt
 Hun leven! Denk er aan.

JOHAN FLEMING.

Wat wreedheid werd
 Door hen gepleegd, om die zoo wreed te straffen?
 Uw witte vaandel bloost bij zulk een taal
 Van schaamte; zijn beschermrecht is ontheiligd!

STÅLARM.

Als rechten, die uit 't hart zijn opgewassen,
 Met macht en eer op 't spel des toevals staan,
 Een kleinigheid wordt dan een menschenleven,
 Een penningske op 't verkeerbord van den tijd.
 Ik offer hen nu op, zooals zij mij
 Opfren zouden, stonden ze in mijn plaats.
 Strijk 't witte vaandel neêr, haast u terug,
 Zoo gij den dood ontgaan wilt. 't Eenig antwoord
 Dat wij op zulk een taal u geven, is
 Dat we eerlijk weêrstand biên, op dood of leven.

DE PARLEMENTAIR.

Men zal u straffen om uw trotsch bevel;
 Gij vindt verschooning noch genâ. Vaarwel!
(Hij daalt achter den muur naar beneden.)

JOHAN FLEMING.

Laat ons een open plaats gaan zoeken, waar
 Men vrij naar de overzij van 't strand kan zien.

Bij 't licht des dags! zij zullen het niet wagen,
Op arme gijzlaars zulk geweld te plegen!

(*Stalarm en Joh. Fleming af.*)

Zesde Tooneel.

DAN. HJORT, *optredende.*

Toen Kaïn, 't zwaard ter hand, den herder Abel
Versloeg en, door den broedermoord gekweld,
Zich van zijn God verlaten voelde, maakte
Hij zich een' afgod, die hij »de Eere" noemde,
En hij ontstak daarvoor zijn offerand.
O, welk een heerlijke afgod! heerlijk is
Met Heer verwant en de eerste Heer op aarde
Was Kaïn. Hij was een vernuftig mensch!
Hij schiep dien afgod zoo bijzonder kunstig,
Dat men er juist zich-zelfen in vereerde,
Als waar hij slechts van breekbaar spiegelglas,
En toch bestaat hij nog; voor u, o Eere!
Leef ik en sterf ik! — »Voor u, Eere! sla ik
Mijn broeder dood!" — »Ik dank u allervriendlijkst,
Aan u is de Eer!" Ha, een ironisch God! —
Hij heeft deez' aard in ketenen geklonken.
Maar Abel had een broeder, Seth genaamd,
Waarom kon die hem niet op Kaïn wreken?

Dat was een stumpert! Waarom sloop hij niet
 In Kaïns woning binnen, wrong zijn mes
 Hem door den rug heen diep tot in zijn lever?
 Misschien nam hij 't zich voor en sloop er binnen,
 Zag Kaïns afgodsbeeld, doch werd betooverd
 En viel, geheel berouw, in 't stof ter neder.
 Dat was een stumpert! Is 't niet waar, gij schimmen,
 Gij, bloedige? Niet waar, gij alle geesten,
 Die in deez' nare welselen geen rust vindt,
 Waar nog uw beenderen, belaân met keetnen,
 In 't donker luistren! — Wraak! Wraak! — Stil, ik kom,
 Onhoorbaar, spoorloos kom ik, zonder zwaard!
 De nacht die volgt, dat wordt mijn eerste dag!

(*Dan. Hjort af.*)

Zevende Tooneel.

ARVID STÅLARM, JOHAN FLEMING *ontmoeten te zamen*
 EBBA FLEMING.

EBBA FLEMING.

Hier valt iets vreeslijks voor. Van uit het venster
 Zie 'k aan het andre strand een aaklig werktuig
 Oprichten. . . . .

STÅLARM.

Zie gij er niet heen, men wil

Den moed bij ons verzwakken, maar het zal
 Dien slechts te hooger prikken; ja bij God!
 'k Zal 't heerlijkst doodssaluut aan de edele offers
 Doen geven en wat reisgezelschap tevens
 Op 't pad naar beetre wereld. Op, gij krijgslîen!
 De lonten brandend! En in vuurge kringen
 Moge iedere muur hoog vlammen als van toorn!

(Stalarm af.)

(Kanonschoten, het tooneel wordt sterk verlicht.)

JOHAN FLEMING.

Is dit de lauwer, dit de glans der eer,
 Die 'k dacht dat helden 't heerlijkst licht zou geven?
 Is daar geen ridderschap in Zweden meer?
 Ons eens zoo vrome volk, waar is 't gebleven?
 Heeft onze zaak, ons strijden, Ebba Fleming,
 Een daad, zoo wreed en bloedig, op 't geweten?
 O zeg dat zij 't niet heeft en 'k zal een kracht,
 Een leeuwenkracht ontwikkelen — een zwaard
 Op iedren vinger en op ieder scherp
 Een bliksem! —

EBBA FLEMING.

Ga ten strijd, mijn zoon!

JOHAN FLEMING.

O ja! Ten strijd, in wraak en haat ontbrand!
 Weg Liefde, Teêrheid! — arm geboorteland!

(Hij gaat. Ebba volgt hem.)

TAFEREEL.

(Het hoofdkwartier van den Admiraal Scheel vlak tegenover het slot van Åbo. Een woonhuis op den voorgrond ter rechterzijde. Avond. Maneschijn)

Achtste Tooneel.

TWEE SOLDATEN van het hertogelijk leger, schilderen voor het woonhuis.

EERSTE SOLDAAT.

Nu, gij zegt niets.

TWEEDE SOLDAAT.

Ik denk.

EERSTE SOLDAAT.

Wat denkt gij dan?

TWEEDE SOLDAAT.

Ik bedenk een liedje.

EERSTE SOLDAAT.

En ik denk aan de vesting . . . . . die houdt het uit als een schildpad. Weet je wel wat een schildpad is, jij? Dat is een soort van stokvisschen, die een ondoordringbaren schaal hebben, weet je, en

men moet ze op den gloed roosteren, alvorens zij er uit kruipen. Ik hoop dat wij gauw den Hertog hier hebben, dan konden wij ze in het vuur houden van den land- en waterkant beiden.

TWEEDE SOLDAAT.

Hoe denkt ge dat het er daar binnen uitziet? de Finnen kunnen tooveren, vriend!

EERSTE SOLDAAT.

Welke macht zij dan ook mogen te baat nemen, zonder de liefde des volks staan de Heeren zonder wortels. Poeh! het onweder genaakt en daar liggen zij als een door den storm geveld bosch.

TWEEDE SOLDAAT.

Het benieuwt mij hoe ze het daar bij ons te huis hebben achter de rivieren in 't dal.

EERSTE SOLDAAT.

Denkt gij nu weér aan uw posthuis? Goddank dat ik maar boerenknecht was, die niets anders heb dan mijn soldij, mijn korporaalschap, mijn meisje en mijn vrijheid.

TWEEDE SOLDAAT.

Het is juist oogsttijd. Wilt gij mijn liedje hooren?

EERSTE SOLDAAT.

Nu zing dan maar op, maar grappig moet het zijn.

Negende Tooneel.

DE VORIGEN. DANIEL HJORT.

DAN. HJORT.

Waar is uw admiraal? Breng me aanstonds bij hem!

EERSTE SOLDAAT.

Uw pas, vriend, wat verlangt gij dan van hem?

DAN. HJORT.

't Gaat u niet aan. Laat mij er door of schiet
Mij door het hart. Dat is mij om het even.

Tiende Tooneel.DE VORIGEN. ADMIRAAL SCHEEL *treedt uit het woonhuis.*

SCHEEL.

Wat valt hier voor? Wie zijt gij, die hier door
De wachten heëndringt en mijn rust verstoort?

DAN. HJORT.

Ik ben niet, wat ik ben. Ook kom ik niet
Van het kasteel, hoewel ik toch van daar kom.
Ik heb geen naam en toch draag ik twee namen.

Naauw één dag oud, ben ik een man van jaren;
 'k Geld meer dan duizend levens voor uw zaak,
 De zaak van 't volk en van den Hertog mede.

SCHEEL.

Een vreemde, duistre taal, waarvan men slechts
 Begrijpen kan dat gij van 't Slot moet komen:
 Het gekkenhuis des tijds. Hoe zal men u
 Gelooven?

DAN. HJORT, *neemt zijn ring in de hand.*

Gij, mijn ring, spreek gij voor mij!
 O, stond de Hertog hier voor mij als gij,
 En gaf ik hem deez ring als thans aan u,
 Hij zou wel weten wat hij gold.

SCHEEL, *den ring beschouwende.*

Het is

Mijns Hertogs wapen.

DAN. HJORT.

Het is deze ring
 Dien hij mijn vader ter herinnring gaf;
 Ik erfde hem en evenzoo erfde ik
 Zijn bloed, zijn zaak, zijn wrake!

SCHEEL.

Kom en volg mij,

Dan kunnen wij elkander nader spreken.

Volg meê, soldaat!

*(Scheel, Dan. Hjort en de eerste soldaat gaan het woonhuis binnen.)***Elfde Tooneel.**TWEEDE SOLDAAT, *alleen.*

Dat heeft iets te beteekenen. Als die niet iets kwaads tegen ons in den zin heeft, dan heeft hij het tegen iemand anders. Hu, het is zoo spookachtig en doodstil in den maneschijn. Ik zal mijn liedje zingen.

(Hij zingt.)

De hartsvriendin, die ik bemin, weeft in het kamerkijn;
 Zij draait het rad, zoo vlug en glad, weeft linnen sterk en fijn.
 Bij 't afscheid gaf mijn vader mij zijn eigen blank geweer
 Het is uit Koning Göstas tijd, dien tijd van deugd en eer.
 Het klopt mij op den schouder als een vriend in bangen nood,
 En word ik oud en afgeleefd, dan is mijn jongen groot,
 Dan wordt het eenmaal ook voor hem een trouwe bondgenoot!

Het veld, belaân met 't rijpe graan, geeft van zijn schatten blijk.
 God, gij zijt goed, schenk overvloed, maak de oogst voor allen rijk!
 En krijg ik soms een bloedig bed, keer 'k nimmer weêr naar huis,
 Men slaapt toch zoet op 't bed van eer trots alle krijgsgedruisch;

Want zeker 't is een slechte boer, die niet de ploeg verlaat,
 Als 't met de vrijheid en de trouw in 't land niet veilig gaat.
 God sta onz' eedlen Hertog bij, bescherm den Zweedschen Staat!

Twaaifde Tooneel.

TWEEDE SOLDAAAT. DAN. HJORT *treedt uit het woonhuis.*
Later SCHEEL.

DAN. HJORT.

Nu is 't verdrag gesloten. Elk soldaat
 Zal 'k nu met goud en woorden voor mij winnen
 De kracht van 't Slot juist in zijn kracht verlammen
 En pronk daarna met de eer!

SCHEEL *treedt uit het woonhuis.*

Vergeet gij 't goud?

Hier is 't. Geluk er meê! De Hertog zal
 U zeker niet vergeten. Goeden nacht!

(Gaat in het woonhuis terug.)

DAN. HJORT.

Zo goeden nacht dan, mijn verleden! Geest der nacht!
 O stille maneschijn, die 't bleek geweten
 Gelijkt; het spooksel in den droom der aard,
 Die haar bekruipt in 't middernachtlijk uur,
 Gij, teringachtig licht, dat twijfelt aan u-zelf,
 Verbabbel 't spoor niet van mijn duistren weg.

(Dan. Hjort af.)

TWEEDE SOLDAAT.

(Zingt het laatste couplet van zijn liedje nogmaals.)

Het veld, belaan met 't rijpe graan, geeft van zijn schatten blijk,
God, gij zijt goed, schenk overvloed, maak de oogst voor allen rijk!
En krijg ik soms een bloedig bed, keer 'k nimmer weér naar huis,
Men slaapt toch zoet op 't bed van eer trots alle krijgsgedruisch;
Want zeker 't is een slechte boer, die niet de ploeg verlaat,
Als 't met de vrijheid en de trouw in 't land niet veilig gaat.
God sta onz' eedlen Hertog bij, bescherm den Zweedschen Staat!

Einde van het Derde Bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

De groote zaal van het Slot. Het morgenrood straalt door het venster binnen en verlicht de voorwerpen bij het begin van het bedrijf.

Eerste Tooneel.

JOHAN FLEMING (*sluimert, met den arm in een draagband, op een sofa ter linkerszijde.*) EBBA FLEMING *ziet van hem op en kijkt naar buiten.*)

EBBA FLEMING.

De zon gaat op, de nacht vlood eind'lijk henen,
De lange nacht na rusteloozen strijd.
Vier dagen lang; maar ach! Hoe gaat zij op!
Wend, Koningin der starren, wend van mij
Uw stralen af, — in wekelijk geklag
Verzink ik en daarbuiten ligt de vloot
Des vijands, onverbiddelijk als vroeger,
Geen enkel zeil zie 'k ons ter hulpe spoeden
Op 't onverschillig vlak der zee, geen bode

Die ons het lot der dierbre vrenden meldt,
Dringt door den vijand heên. Stil! Hij ontwaakt.

JOHAN FLEMING.

(ontwaakt en rijst overeind.)

Ach, welk een schoone droom! 'k Voel mij gesterkt
En blijde!

EBBA FLEMING.

Droomdet gij?

JOHAN FLEMING.

Van louter licht,

Geluk en vrede! Luister; 'k was te Qvidja,
Daar kwam de Koning bij mij ten bezoek,
Toen ik te zâam met 't volk op gouden akkers
Den eersten oogst des vredes binnenhaalde.
't Was al veranderd: rijke parken, waar
Nu 't bosch ligt, de moerassen drooggemalen
Tot welig bouwland. Ik liep met den Koning
Gearmd, het volk was feestelijk gekleed
En strooide bloemen voor ons op den weg,
Riep luid »Hoerah!» de mutsen vrolijk zwaaiend
En zuchtende zag Sigismund mij aan,
Toen sprak hij: »Ruil uw rijk voor 't mijne, vrind!»
Zoo kan men in den droom zichzelve vlejjen
En in dit beeld des levens 't al vergeten

Den strijd, de zorg. — Zeg moeder, van het lot
Des legers nog geen zekerheid?

Tweede Tooneel.

DE VORIGEN. ARVID STÅLARM, *die binnen treedt. Later*
OLOF KLAESSON.

ARVID STÅLARM.

Een bode

Gelukte 't dezen nacht de zorgelooze wacht
Des vijands te verschalken.

JOHAN FLEMING.

En die bode...?

STÅLARM, *op Olof wijzende, die binnen treedt.*

Hier is hij.

EBBA en JOHAN FLEMING.

Olof Klaesson!

OLOF KLAESSON.

Ja, helaas!

EBBA FLEMING.

En 't lot des legers?

OLOF KLAESSON.

't Is verstrooid, verslagen.
'k Ontkwam zelf noô die vreeslijkste aller plagen,
Gevangenschap. 't Gehuurde volk vlood henen,

Vergeefs zocht ik hun scharen te hereenen ;
 'k Heb zelfs van enkle valschaards 't bloed doen plengen;
 Zij trachtten mij in 's Hertogs macht te brengen.
 Moed, vrienden! Waar' reeds alle hoop vervlogen,
 Dan zaagt gij mij hier thans niet voor uwe oogen.
 Wij zullen strijden tot den laatsten man,
 Vliedt ons 't geluk, trotseeren wij het dan!

STÅLARM.

Wel staat 't kasteel nog, 't stortte nog niet in ;
 Maar spoedig slaat die stond. Het krijgsvolk sloeg
 Aan 't muiten, bij 't kanon trotseert men ons
 En schiet niet; de verraderij sluipt rond,
 Verstrikt ons allen.

EBBA FLEMING.

En geen hulp van Polen.

JOHAN FLEMING.

O, Sigismund!

OLOF KLAESSON.

Maar wij, wij blijven toch.

STÅLARM.

Wij blijven? Wat zijn wij? Wat kunnen wij?
 Wij staan hier thans vergeten en verlaten!
 Ha, Sigismund, is dit nu 't loon der trouw,
 Der vaste trouw, zoo vaak aan u betoond?

O, hadde ons hart nooit 't dwaas gevoel gekend.
 Waarmede zwakke moeders reeds als zuigling
 Ons voedden; dat de kindren er toe drijft,
 Hun' vader te eeren en als jongeling
 Zijn zwakheid zelfs te eerbiedigen, zijn grijsheid
 Te hoeden voor bespotting en voor schande;
 Het zwak gevoel, dat 't hoogst in dwaasheid stijgt,
 Als 't voor den Koning den onderdaan leert buigen,
 In ijden waan om hem te huldigen
 Als borg van de eer zijns volks, 's lands wijzen vader!
 O! hadden we als alle andren, als de Hertog
 't Verstikt, en onze zelfzucht neêrgezaaid
 In vetten bodem van den geest des oproers,
 En nu geoogst bij 't jublen van 't gepeupel;
 Dan stonden wij hier niet zoo wreed verlaten,
 In onze trouw bedrogen, door 't verbroken
 Verbond!

EBBA FLEMING.

Is 't Stålarml, Stålarml die zoo spreekt,
 De steunpilaar der Finsche ridderschap,
 Des Konings rechterhand, Klaes Flemings hartsvriend
 En Finlands vast, zelfstandig zwaard!

STÅLARM.

Dank Ebba!

Ik bracht een tweetal nachten slaaploos door,

De Koning roept u! Wijk dus, zwakheid wijk!
 Op matte denkkraft, 't nakroost eischt u op;
 Ik zegevier op u, Natuur!

(Tot Olof Klaesson.)

Hoe stond het?

Ons leger is verslagen. Dan rust alles
 Op ons alleen. Toch kunnen we altijd hopen
 Op hulp van Polen.

(Officieren treden binnen.)

Hier zijn de officieren

Die ik heb opontboden om te zaâm
 Nog eens, voor 't laatst, de zaken te overleggen.

Derde Tooneel.

DE VORIGEN. OFFICIEREN. DANIEL HJORT.

STÅLARM.

Hebt gij de poorten van 't kasteel bezet
 Door 't veteranenkorps, en staat het krijgsvolk
 Hier buiten in 't gelid?

(Geruisch achter het Tooneel.)

EERSTE OFFICIER.

Het antwoordt zelf reeds.

DANIËL HJORT, *ter zijde.*

Hoor, dat is mijn orchest, en de muziek
Die daar gespeeld wordt, is uw doodspalm zeker.

TWEEDE OFFICIER.

't Gemor wordt heviger; met moeite kreeg ik
Hen in 't gelid. In 't duister van den nacht,
Liep menigeen reeds over naar den Hertog;
Van de ovrigen is 't moeielijk te zeggen
Wie men vertrouwen kan.

STÅLARM.

Welaan, wij zullen
Dra zuiver spel verkrijgen en al 't kaf
Zich zelf van 't koren scheiden zien!

(Staat de balkondeuren open en spreekt van daar naar beneden.)

Soldaten!

Men zegt mij dat er onder u. . . .

(Het gedruisch neemt toe.)

Zwijgt! laffe ellendelingen, eedverbrekers,
Gij pligtverzakkers, die door laffe praatjes
Den moed verdooft in 't hart der welgezinden,
Gij slechte kameraden, denkt gij soms
Dat wij u noodig hebben! Elk soldaat
Die 't wenscht, kan vrij vertrekken. Sla de poorten
Van 't Slot wijd open; die verpeste lucht

Stroom' uit van hier opdat ze ons niet besmette!

(Hij gaat haastig van het Balkon af.)

JOHAN FLEMING.

Ik kan noch wil 't gelooven . . .

STÅLARM.

Zie maar zelf!

JOHAN FLEMING, *kijkt uit het venster.*

Zij storten naar de poort. In dichte massaas
Verdringen zij elkaâr. Vergeefs beproeven
De grijze veteranen hen te stuiten.

STÅLARM.

Moog niemand hen wêrhouden.

OLOF KLAESSON.

Gij waagt veel.

STÅLARM.

'k Hieuw slechts den arm af die geheel verlamd was,
Opdat die kwaal het harte niet bereike.
Nu kunnen wij te zamen raad gaan houden.

OLOF KLAESSON.

't Zijn erger machten dan mismoedigheid
Die dit bewerkten. Zoo 'k mij niet bedrieg,

(Met een blik op Dan. Hjort.)

Dan wekt dit bleek gelaat vermoedens op.

STÅLARM.

Mijn makkers! Is er iemand onder u,

Die nog wil overloopen naar den Hertog,
 Hij zegge 't vrij en moog het vrijlijk doen ;
 Want daar blijft zekerlijk niet anders ovrig
 Voor hem die blijft, dan om met eer te vallen.

(Stille.)

Is daar ook iemand onder u, die nog
 Iets heeft te hopen van den Hertog en
 Voor onderhandlen stemt ?

EERSTE OFFICIER, *wijzende op het geschrevene boven
 het Balkon.*

Non illo parcet

Tempore dextra reis.

STÅLARM,

Welaan dan, vrienden !

Hoewel wij zijn beschaamd in ons vertrouwen
 Op Sigismund, en door ons eigen volk
 Verlaten, zullen wij den Hertog toonen
 Dat we, in den dood den koning en elkaâr
 Getrouw, eenparig zullen roepen : Neen !
 En nogmaals : Neen ! in antwoord op zijn plannen.
 En als de laatste op dezen drempel zwicht,
 De Hertog jublend in deez' zalen stort,
 Dan is er slechts één man, één fakkel noodig,
 En 't Slot stort op des winnaars hoofd in puin.
 Wij zullen hem en onze nederlaag

Gelijk begraven, en de troon van Zweden
En Sigismund, de Koning, zijn gered! —

DERDE OFFICIER.

Hoerah voor Sigismund! Wij volgen u.

DE OVERIGEN.

Hoerah voor Sigismund! Hoerah voor Stålbarm!

STÅLBARM.

Zoo zweert het dan bij uw getrokken zwaarden,
Der vaadren schimmen en den glans der eer!

ALLEN, *met getrokken zwaarden.*

Wij zweren het.

STÅLBARM.

Dan rest ons nog één plicht:

Het lot te werpen om de plaats beneden
In 't slotgewelf.

JOHAN FLEMING.

Dat is niet noodig, vrienden!

Mijn arm is wel nog niet ten strijd gereed,
Maar sterk genoeg een fakkel te hanteeren.
Vertrouw die taak aan mij.

STÅLBARM.

't Is wel. Aan u

Vertrouwen wij onze eer er mede. — Thans
Moge elk van ons in stilte zich bereiden

Voor de eeuwigheid. Komt daarna allen hier,
 Met rein geweten en verheugde harten ;
 Dan drinken we eer de laatste strijd ontbrandt,
 Den laatsten beker uit voor Vorst en Vaderland!

ALLEN.

Hoerah voor Stålarml!

(De officieren verwijderen zich langzamerhand.)

EBBA FLEMING omarmt Johan.

O, mijn zoon!

(Stålarml vertrekt.)

JOHAN FLEMING.

Mijn moeder,

Wij moeten Sigrid redden.

EBBA FLEMING.

Dat is waar!

JOHAN FLEMING.

Volg gij haar; word haar tot een moeder.

EBBA FLEMING.

Johan!

Zij vindt in iedere vrouw een beetre trooster,
 Dan zij in mij kan vinden. Neen, 't is hier,
 Dat ik als Indies trotsche weduwen
 Wil stijgen tot het hemelrijk der eer,
 In de armen van mijn zaålgem echnoot!

(Zij vertrekt.)

Vierde Tooneel.

JOHAN FLEMING, SIGRID STÅLARM, *zij komt als
boerenmeisje verkleed binnen.*

SIGRID.

Wat valt er hier toch voor, Johan? Mijn vader
Beval mij eerst mijn kleeding te verwisselen
Met dit gewaad en dan van hier te gaan.
Waarheen ik de oogen wend, zie 'k strenge blikken
En zwijgende aangezichten. Johan, zeg mij,
Waarom mijn vader mij van hier wil zenden?

JOHAN FLEMING, *gedurende het geheele tooneel innig 'enteeder.*
Wij, die hier blijven, denken heden nog
Te sterven.

SIGRID, *demoedig.*

En daarom? . . . . .

JOHAN FLEMING.

Zijn wij besloten,
U van ons weg te zenden. In deez' kleeding
Zal geen vijandlijk oog u ligt herkennen,
Alvorens ge onze vrienden zult bereiken;
Den inham hier komt gij gemakkelijk over;
Zelfs een verdwaalde kogel komt daar zelden.

SIGRID.

O mocht er mij een treffen! — En gij vraagt niet,
Of ik het wil . . . . .

JOHAN FLEMING.

O Sigrid! antwoord mij,
En zeg het eerlijk — toen gij mij uw hand gaaft,
Gaaft gij haar toen uit liefde? —

SIGRID.

Gaf ik u
Ooit reden om te twiflen aan mijn trouw?

JOHAN FLEMING.

O, neen! maar 't harte rekent niet elke oorzaak
Dezelfde. 'k Weet niet, maar . . . nu Sigrid, zeg mij —
Kunt gij beminnen?

SIGRID.

Niet zoo innig, Johan,
Als gij.

JOHAN FLEMING.

Laat mij in uw' schoone oogen lezen,
En zie mij aan. Zeg, als ik u verzocht,
Hier zaâm te blijven en met mij te sterven —
Niet waar, zij zouden niet van blijdschap stralen?
Wel zoudt gij mooglijk zeggen: »Ja!» maar dan
Voegt gij er aanstonds bij: »'t Is zoo benauwd
Hier in deze enge zaal!» . . . Herinnert ge u?

SIGRID.

Neen!

JOHAN FLEMING.

Ja, gij zult het u gewis herinnren.
 Ach Sigrid! Als gij mij niet hebt bemind,
 Waarom gaaft gij me uw hand, waarom dan niet
 Gezegd: »Ik min u niet.» Dan had ik u
 Zoo niet gepijnigd, als ik nu zoolang
 Reeds onbewust gedaan heb.

SIGRID.

O, Mijn God!

JOHAN FLEMING.

Ik doe u geen verwijt, integendeel
 'k Verwijt mij-zelf. Vaarwel, vaarwel, mijn zuster!
 Word eenmaal recht gelukkig als ge een ziel vindt
 U dierbaar en gij mij gedenkt als vriend!

SIGRID.

Neen, Johan, zend mij dus niet heen. Moge ik
 Niet waardig zijn met u te sterven, ik wensch toch
 Niets anders dan te sterven.

JOHAN FLEMING.

En waarom?

Kunt gij het helpen dat ik u niet boven
 Alle andren dierbaar was? Hoe kan uw harte
 Zoo koel en tevens toch zoo teeder zijn.
 Vaarwel! Ik sterf nu zonder smart; voor u
 Zou 't niet zoo wezen.

SIGRID, *ter zijde.*

O, hadde ik slechts moed
Hem alles te openbaren!

JOHAN FLEMING.

'k Ga nu henen
En breng de boot in orde voor uwe afreis.
Tot zoolang dus, vaarwel!

(Joh. Fleming af.)

SIGRID.

Neen ga niet, Johan! ach!
Hij ging, hij hoort mij niet meer. O, mijn God!

(Zij bedekt haar aangezicht met hare handen.)

Waarom verliet Gij mij en geeft Gij me over
In 't dwangjuk van mijn booze hart! Zie daar
De witte krans op mijn Mariabeeld!
Gelijk ik haar nog, die deez' krans eens vlocht?
Ja, zooals de afgebroken roos de frissche.

Vijfde Tooneel.

SIGRID, DANIEL HJORT.

SIGRID, *Daniël Hjort gewaar wordende.*

Hij!

DANIEL HJORT.

Wie heeft u zoo walglijk uitgedost?

SIGRID.

Indien deez' kleeding u al niet bevalt,
'k Heb ook volstrekt niet naar uw smaak gevraagd.

DAN. HJORT.

Hebt ge in uw mond een speldebrief, mejonkvrouw?
Zaagt gij op 't harde, kostbare gesteent,
Hoe kunstvol ook geslepen, ooit een kleur
Zoo heerlijk, lieflijk als de kleur der bloemen?
Zaagt ge ooit de wol van 't lam op 't welp der wolven?
De zonneshijn in 't wit gepleisterd graf? —
Waar is uw spiegel, freule?

SIGRID.

't Is voor 't laatst

Dat wij elkander spreken en gij kunt
Zóó spreken?

DANIËL HJORT.

Nu, dan zal 'k iets anders zeggen.

Schoon masker zeg, wie zijt gij?

SIGRID.

Heb ik u

Ooit leed veroorzaakt, dan lag 't waarlijk niet
In mijn bedoeling.

DANIËL HJORT.

Als ons Satan aanlokt,

Lokt hij door engelschoonheid.

SIGRID, *zich verwijderend.*

O, mijn God!

DANIËL HJORT.

Bid, bid! Dat past u. Ga gij heen en bid,
Gebruik uw hart van nu aan tot niets anders,
Opdat 't uw naam niet hoone. Bezig woorden,
Wier vleugelen van aard tot hemel reiken.
En bid, bid, bid! Misschien is God genadig,
Ten minste zoo genadig als rechtvaardig.

(Sigrid vertrekt.)

Zesde Tooneel.

DANIËL HJORT, *alleen.*

Zal 'k haar doen sterven, zal ik met haar sterven,
Den Hertog zelf en alles doen vergaan
In 't zelfde vuur? — Dan was de strijd ten eind
En alles was voorbij en de aard kreeg vrede;
En over mijn geheim en al deez' zonden
Van vriend en vijand spreidde dan de dood,
Het dikke dekkleed uit, dat houden zal
Tot aan den dag des oordeels . . . Ha! Gij blinkt,
Gij zwaard des doods, dat aan den weveldraad
Mijns zwakken wils, zweeft boven duizend hoofden!
Neen, daartoe werd ik niet geboren, — Neen!

Daartoe bruischt der verdrukten bloed mij niet
 Met kracht van 't hartop naar het brein. De hemel
 Dook neêr in d'afgrond en put nieuwe kracht,
 Voor een geheel verbroken wereldorde.
 Vervul dus, wraak, mijn ziel zóó met uw geest,
 Dat zij niets voele of kenne buiten u,
 Klem, wilde haat, u vast aan 's harten wortel
 En leer 't alleen op uw bevel te kloppen!

Zevende Tooneel.

DANIËL HJORT. ARVID STÅLARM, OLOF KLAESSON.

JOHAN FLEMING. EEN VETERAAN, *wijnbekers binnen
 brengende.* OFFICIEREN Later SIGRID.

STÅLARM, *in gesprek met een Officier.*

'k Was nog een kind en had een tweelingbroeder,
 Die vroeg gestorven is. 'k Herinner mij
 Hoe 'k op zijn graf bad, er toch van verschoond
 Te blijven, in die donkere aard te komen.
 't Is vreemd dat soms, 't geen vluchtig, onverstandig
 Door 't kind gewenscht wordt, later wordt vervuld;—
 Want dra toch reizen wij regt door de lucht,
 Den kortsten weg van de aard, uit 't leven heen.
 Reik mij den beker! Trouwe strijdgenooten
 Uw heil! En voor den roem, des levens wijn,

De paarl der eer, die op den bodem ligt
 Van 's levens beker! *(allen drinken.)* Olof, zing voor ons
 Een vrolijk lied!

OLOF KLAESSON.

Heeft elk zijn beker? Hier!

*(Hij reikt aan Dan. Hjort een' beker toe, die hem met
 tegenzin aanneemt.)*

ZANG.

Daar was als Sint Göran geen ridder zoo goed,
 Zoo trouw aan zijn glas en zijn zwaard.
 Hij dronk en vergoof ook met vreugde zijn bloed,
 Steeds fier en voor niemand vervaard.
 Eens bestreed hij den draak met het zwaard in de hand
 En zong onder 't vechten zijn lied.
 En geveld lag het ondier in 't purperrood zand,
 Het was in een oogwenk geschied.
 Hoerah voor moed en vreugd!

KOOR.

Hoerah voor moed en vreugd!

OLOF KLAESSON *tot Daniël Hjort.*

Hoe nu? Uw beker is nog boordevol.
 Gij smokkelt, Daniël Hjort! Klink en drink uit!

(Hij zingt.)

Sint Göran kreeg nu de prinses tot zijn vrouw,
 Zij sierde zijn huis en zijn haard.
 De Koning sprak tot hem: „Ik zegen uw trouw,
 „Gij zijt wel een' koningskroon waard!” —

„Nee behoud gij die zelf, geef haar eens aan uw zoon,
 „Een scepter wordt moeilijk getorcht!
 „Maar mijn leven verpand ik voor de eer van uw kroon,
 „Mijn dierbare Koning, mijn Vorst!” —
 Hoerah voor trouw en vreugd!

KOOR.

Hoerah voor trouw en vreugd;

(Een kanonschot wordt gehoord.)

OLOF KLAESSON.

Ik hoor hen reeds, maar 't lied is nog niet uit.

(Hij zingt.)

Eens ging hij alléén er wel honderd te keer,
 Zijn Koning ontstelde op 't bericht.
 Hij hieuw en verwon, maar toen zeeg hij ter neêr,
 Of 't spel waar' met vrolijk gezicht.
 En de Koning stond zwijgend bij 't lijk van den held,
 En sprak door de smart overmand:
 „k Miste liever een duizendtal zwaarden in 't veld,
 Dan deze heldhaftige hand!”
 Hoerah voor vreugd en dood!

KOOR.

Hoerah voor vreugd en dood!

(Onder het zingen van dit couplet hebben zich enkele officieren verwijderd.)

OLOF KLAESSON tot Daniël Hjort, die vertrekken wil.

Waar gaat gij henen, Hjort?

DANIËL HJORT.

Wat raakt het u?

OLOF KLAESSON *houdt hem tegen.*

Verrader! — Zie hoe hij verbleekt, mijn vrienden,
Op 't hooren van dien naam!

DANIËL HJORT.

Voort, naar de muren,
Dra is de Hertog hier!

OLOF KLAESSON.

Beken, gij schurk!

DAN. HJORT.

Bewijs het! Op mijn onschuld kaatst de naam
Van »schurk» weêr in uw eigen keel terug!

(Sigrid treedt binnen.)

OLOF KLAESSON.

Bewijs? Wat deedt gij in den donkren nacht
In 't leger van den admiraal?

DAN. HJORT.

Wat ik er deed?

Zeg vrij, naardien gij 't weet . . . . .

OLOF KLAESSON.

Aha! Dus zijt gij
Er toch geweest. . . . Als ik hem niet ontdekt had
Verried hij nog . . . . .

DE OFFICIEREN, *den degen trekkende.*

Stoot den verrader neêr!

SIGRID, *zich tusschen hen instortende.*

Het is niet mogelijk! Hoort, o hoort hem aan!

DAN. HJORT.

Komt niet nabij mij. Velt uw zwaarden nêer! —

Jawel, verraders, ik heb u verraden!

(Sigrid valt met een gil in Johan Flemings armen.)

DAN. HJORT, *voortsprekende.*

Juist ik ben 't, door wiens woorden uw soldaten

Als blaadren zijn verstrooid; juist ik heb u

Ten val gebracht, — en daarop ben ik trotsch!

EERSTE OFFICIER.

Stoot hem terneêr!

*(Zij dringen op Dan. Hjort aan; hij rukt een officier den
degen uit de hand en verdedigt zich.)*

OLOF KLAESSON, *slaat den degen uit Dan. Hjort's hand.*

Neen, hem treff' zwaarder straf!

STÅLARM.

Ondankbre ellendeling, dien 'k zóó vertrouwde!

Daar is geen eind aan 's levens bitterheid.

Gij, Olof, handel met hem naar uw wil;

Ik moet vertrekken. 't Uur des strijds is daar!

*(Hij vertrekt met alle officieren; OLOF KLAESSON vertrekt
daarna met DAN. HJORT.)*

Achtste Tooneel.

SIGRID. JOHAN FLEMING.

JOHAN FLEMING, *Sigrid in zijne armen houdende die nog
in zwijm ligt.*

Beklagenswaardige! 'k Begrijp nu alles!

Ha, die verachtlijke! Slaap, slaap voor eeuwig! —

(Hij legt haar op de sofa neder.)

TAFEREEL.

*(Het kruidgewelf, afgedeeld door twee pilaren.
Daniël Hjort, vastgeketend aan den eenen. Achter
den anderen is een gedeelte der kruidvaten zichtbaar.
Donker.)*

Negende Tooneel.DAN. HJORT, *alleen.*

Zij hebben mij in 't kruidgewelf van 't Slot

Aan deez' pilaar in keetnen vastgeklonken.

Ik moet met hen denzelfden dood hier sterven:

'k Moet zien hoe straks die fakkel de verwoesting

Opwekken zal, die thans rondom mij sluimert,

En met een doodstil zwijgen 't vaderland,
 Den Rijksvertegenwoordiger en 't volk
 Met ondergang bedreigt. O, bittre hoon!
 Berst, keetnen los, gewelf stort in van schrik,
 Nu 'k een vervloeking slinger naar het hoofd
 Van deze beulen, deez' misdadigers, tirannen!
 Gij houdt nog, ketens! Vuig, armzalig ijzer,
 Gij zijt nog sterker, nog meer eeuwig dan mijn geest!
 Ha! ha! — Hoor hoe de welfsels om mij lachen,
 Om mij! om mij! O, dood! Neem vrij dit leven!
 Maak voor het nageslacht mijn' naam te schande,
 Maar red, o red den Hertog! red het Volk!

. . . . .
 . . . . .
 Geen troost, geen antwoord! Het kanon zucht dof
 Als uit een andre wereld door 't gewelf.
 Mijn hoofd is zoo vermoeid, mijn denkkraft zwicht.
 O vrede! vrêe!

(Hij valt in onmacht tegen den pilaur aan.)

Tiende Tooneel.

DAN. HJORT. JOHAN FLEMING. ARVID STÅLARM, *met
een brandende fakkel.*

STÅLARM.

Hier is de fakkel. Van het voorplein zijn wij
Reeds naar de poorten van 't kasteel terug gedrongen.
De Hertog zelf stormt voorwaarts. Nu reeds staat hij
Op 't voorplein. Als 't signaal weêrklinkt steekt gij
De lont in 't kruid. Vaarwel!

(Hij vertrekt.)

Elfde Tooneel.

DAN. HJORT. JOHAN FLEMING.

JOHAN FLEMING, *Dan. Hjort met de fakkel verlichtende.*

In zwijm gevallen!

Och, de natuur is al te goed.

DAN. HJORT, *ontwaakt.*

(Zij zien elkander scherp aan met een langen, zwijgenden blik.)

JOHAN FLEMING.

Vermeetele, durft gij 't oog nog op mij slaan!

DAN. HJORT.

Als een geweten klaagt mijn blik u aan.

JOHAN FLEMING.

Doe 't laatst gebed, richt 't oog op God alléén!

DAN. HJORT.

Uw hand verdorre! — 'k Heb mijn beê gebeên.

JOHAN FLEMING.

Leeft dan geen God, als dus de ellending sneeft.

DAN. HJORT.

Niet voor een daad als die, waar gij naar streeft.

JOHAN FLEMING.

Weêrklank, signaal! Red Koning beide en troon!

DAN. HJORT.

Sterf weg, signaal! Vervloekte en helse toon!

JOHAN FLEMING.

Gij riept het op, nu sterft gij zelf er door.

DAN. HJORT.

Maar gij gaat mij nog in den afgrond vóór.

Twaalfde Tooneel.

DE VORIGEN. SIGRID.

SIGRID.

't Is logen, zwarte logen, die verspreid werd,

Ons allen ten verderve. Neen, hij heeft,

Hij heeft het niet gedaan.

JOHAN FLEMING, *koel.*

Hoe, gij hier, Sigrid?

Wat wilt gij hier?

SIGRID.

'k Wil zekerheid verkrijgen

Om dan te sterven.

JOHAN FLEMING.

Ongelukkige!

Onteer uzelve, uw' naam, uw' vader niet!

Met uw misdadige gevoelens, zwijg!

SIGRID.

'k Acht tegenover hem noch naam, noch vader,— niets!

In 't leven valsch, wil éénmaal toch het hart,

In 't doodsuur, vrij getuigen van zijn smart!

Ik minde u eenmaal, Daniël Hjort; ik weet

Dat gij de afschuwelijke daad niet deedt.

O, zeg het toch! Geefantwoord! — zwijgtgij... zwijgtgij?

DAN. HJORT.

Ik minde u eenmaal vurig, Sigrid Stålarms;

Ik zwijg, want 'k wil u niet verpletteren.

SIGRID.

Gij deedt het dus?

JOHAN FLEMING.

Betwijfelt gij het nog?

SIGRID.

O, duistre welfsels, barst welhaast vanéén,
 Voer deez' gebroken harten met u heen!
 Geef mij uw arm, Johan. —

(tot Daniel Hjort.)

Verrader, nu

Verloochent u mijn hart, — veracht ik u!

JOHAN FLEMING.

Mijn degen dorst, maar 'k acht hem veel te goed,
 Hem te bezoedlen met des valschaards bloed.

DAN. HJORT.

Gij weet, aan 's levens rand, spreekt men de waarheid;
 Zoo hoort den diep verachte thans ook aan —
 Den diep verachte, dien men hier uit vrees,
 Uit zelfzucht optevoeden dacht tot slaaf,
 Die needrig boog in 't gulden prachtvertrek;
 Daarom nam men mij op, daarom heeft men
 Mijn kracht verlamd in 't boekvertrek, mijn arm
 Verzwakt, het zwaard me onthouên en mijn hand
 Als een beefzieke slaaf in dienst gesteld
 Der ligte veder. Ja, tot twijfelzucht,
 Tot onverschilligheid en zelfverachting
 Heeft men mij opgevoed en toen ik eindelijk
 Versmaad, voorbijgezien, zóóver gebracht was
 Heeft men den glans zijns roems hoogmoediglijk
 Doen schijnen op den nacht van mijn geringheid.

Toen kwam een onverwachte gast tot mij.
 Denkt eens aan de oude vrouw op 't feestgetij.
 Zij zocht haar zoon, de laatste afkomeling
 Van 't volk, dat door uw haat te gronde ging.
 Die zoon stond met haar bij zijns vaders graf:
 't Was een schavot, dat hem uw wreedheid gaf.
 Die zoon deelde in uw vreugde, en in uw pracht,
 Toen in het kerkerhol geboeid, veracht,
 Zijn broedren smachtten in het felste leed,
 Omdat hun arm voor recht en vrijheid streed.
 En deze zoon, die zelfs in 't doodsuur fier
 U nog trotseert, — in keetnen staat hij hier!

JOHAN FLEMING.

Houd op!

SIGRID.

Gij, noodlot!

JOHAN FLEMING.

Leugen!

SIGRID.

Neen, o luister!

DAN. HJORT.

Haar haat verbond zich met mijn haat voor u,
 Haar wraak met mijn vertwijffing over u.
 't Versmade hart kreeg rust na strijd en storm,
 De twijffing vlood en 't denkbeeld kreeg een vorm.

Ik had geen zwaard, maar sprak tot den soldaat;
 Ik had geen macht, maar nam de list te baat.
 Zie nu hoe 'k u toch in den afgrond stiet!
 En schoon gij mij in keetnen klinken liet,
 Gij kunt de waarheid niet in boeijen slaan.
 En sterf ik nu voor 't geen ik heb misdaan,
 Gods oordeel rukt u neêr in 't zelfde vuur.
 En slaat ook ras des Hertogs laatste uur,
 Gij dooft het licht en 't leven nimmermeer.
 Ja, stort vrij 't Slot op u en ons ter neêr, —
 Het nageslacht wreekt eens geschonden recht! —

*(Het signaal, een pistoolschot, wordt in den gang gelost. Zwaard-
 gekletter en stemmen.)*

JOHAN FLEMING.

Ons antwoord! — Het signaal — vaar thans ten oordeel!

STEMMEN IN HET GEWELF.

Heil! Onze Hertog is verwinnaar!

DAN. HJORT.

Houdt hem!

*SIGRID rukt op Daniël Hjorts uitroep de fakkel uit Johans
 hand en werpt haar bliksemsnel ver weg; zij wordt gebluscht,
 het tooneel wordt donker. Sigrid valt in zwoja aan Daniël
 Hjorts voeten neder.*

DAN. HJORT.

Verbreekt mijn boeijen!

Dertiende Tooneel.

DE VORIGEN. EEN OFFICIER en KRIJGSVOLK *van des Hertogs leger stormen met fakkels en getrokken zwaarden naar binnen.*

JOHAN FLEMING *een fakkel grijpend.*

Hier, die fakkel!

DAN. HJORT

Grijpt hem!

(Eenige krijgsknechten grijpen Johan Fleming.)

JOHAN FLEMING.

Helaas, te laat!

DAN. HJORT.

Komt hier, verbreekt mijn boeijen!

(Eenige krijgsknechten maken zijne ketenen los.)

Weg, harten breekt, gewelf stort in! Lucht, lucht!
En vrijheid!

(Hij stort naar buiten.)

SIGRID, *tot zich zelf komende.*

O, mijn God, wat deed mijn hand!

(Zij valt op nieuw in zwijm.)

Einde van het Vierde Bedrijf.

VIJFDE BEDRIJF.

(Een korridor in een gevangenis. Op den achtergrond drie deuren. Links de ingang, rechts loopt het korridor door naar het gewelf, van waar een zijgang op den achtergrond uitloopt en aldus rechts op den achtergrond een duister perspectief vormt.)

Eerste Tooneel.

DE STOKBEWAARDER, *alleen.*

Toen ik nog jong was in de wereld, toen was ik een vrolijke gast. Heisasa! Toen was het een prettig leven, als Hertog Johans biertonnen vloeiden en de fooijen in het slot weêrklonken en ik een jonge en behendige knecht was met een meisje aan elken vinger. Ik was nog niet zoodra getrouwd of daar kwam een brief van Koning Erik in Zweden, Hertog Johans broeder, en de Hertog kwam achter grendel en slot. Ter naauwernood schreeuwde mijn eerste jongen in de wieg, of de Hertog kwam er weêr uit, zette er zijn broeder Koning Erik in de plaats en werd zelf Koning.

Toen kregen wij een' tijd rust, totdat Koning Johan zijn' broeder wegzond, iets verder zelfs dan geoorloofd is, ten minste als het niet vrijstaat zijn broër met een erwtesoep naar de andere wereld te zenden.

Zonderling, mijn vrouw en Koning Johan stierven op denzelfden nacht, zoodat ik niet recht weet, of het voor hem of voor haar was, dat het hier den geheelen nacht spookte. Maar zij was toch een vroom en godvruchtig mensch, dus zal het Koning Johan wel gegolden hebben, want die had toch een broedermoord op het geweten. Zoo hertrouwde ik op den dag dat Sigismund, Johans zoon, Koning werd. Hij hield het echter niet lang uit, hoe ijverig Klaes Fleming hem ook zocht te steunen. Van dien tijd af heb ik hier veel volk gehad, nu eens vrienden van den Hertog, dan weër van Sigismund — en nu? zoo gaat het, zoo gaat het! Ik zou zeggen, zooals in den psalm staat:

Al wat we immer hier op aard verkregen,
 't Is niet anders dan vergankelijkheid;
 Al 't geen we in dit leven overwegen,
 Onbestendige bestendigheid. —

als ik zelf maar niet zoo'n onbestendige kreatuur in mijn jeugd geweest was. Maar nu geloof ik noch

aan de eene autoriteit noch aan de andere. Ik doe mijn pligt en respekteer niemand anders dan den doodgraver, want hij opent de poort naar een gevangenis, waarvan de mijne slechts eene onder-aedeeling is. —

Tweede Tooneel.

DE STOKBEWAARDER. OLOF KLAESSON, *komt verkleed van de linkerzijde binnen.*

DE STOKBEWAARDER.

Gij, Heer Olof Klaesson? — Leeft gij nog?

OLOF KLAESSON.

Stil! Laat mij bij mijn broeder toe.

DE STOKBEWAARDER.

Maar . . . . .

OLOF KLAESSON.

Wees gerust voor uw dienst. Ik ben niet voornemens hem te bevrijden. Hij heeft zijn werk zoo goed gedaan, dat hij van den overwinnaar niets te vreezen heeft.

DE STOKBEWAARDER.

Ja, ziet ge, het staat er zoo toe, dat de gevangenis en ik één zijn, evenals gij en uw zwaard.

Ik ben een harde ijzeren deur, niet anders dan een harde ijzeren deur en laat niemand binnen, evenmin iemand uit. Dat is nu mijn zaak, ziet ge. Gisteren zou ik met de gevangenis gestorven zijn, een sprong hebben gedaan tot in de andere wereld, maar er van daag of morgen iemand uithelpen, neen, dat kan ik niet met mijn geweten overeenbrengen, ik heb het vroeger ook nooit gedaan.

OLOF KLAESSON.

Gij zijt een oude roestige windwijzer. Wilt gij mij bij Johan toelaten of niet? Ik bezit geen goud dat ik u geven kan; maar zoo gij wilt, geef ik mijzelf in de plaats.

DE STOKBEWAARDER.

God beware mij daarvoor. Gij beoordeelt mij verkeerd. Ik zal u bij hem brengen, maar maak het kort, want de Hertog komt spoedig hier! Kom buiten, Heer Johan, hier is iemand, die u wenscht te spreken.

(Hij opent de deur rechts op den achtergrond.)

Derde Tooneel.

DE VORIGEN. JOHAN FLEMING.

JOHAN FLEMING, *wil Olof Klaesson omarmen.*

Gij leeft, mijn broeder, gij zijt vrij!

OLOF KLAESSON, *Johan terug stootende.*Onze eer vertrouwden wij in uwe hand. —
Hoe hebt ge uw taak vervuld?

JOHAN FLEMING.

Veroordeel mij!

Mijn antwoord . . . . .

OLOF KLAESSON.

Spoedig! Antwoord! want daarvoor
Trotseer ik hier den dood en rukte ik gistren
Mij eenmaal nog uit 's vijands handen los
Met al de kracht der ergenis, der schaamte;
Vergeefs verwachtten wij 't volbrengen van uw taak
Welnu — — —

JOHAN FLEMING.

Verlang te spreken met een ander;
De smart verstikt mijn woorden.

OLOF KLAESSON.

Laakbre lafheid!

En deze is nu mijn broeder!

JOHAN FLEMING.

Gij vergist u.

Bij God! Ik was niet laf!

OLOF KLAESSON.

Zoo antwoord mij.

'k Verlang niets vuriger dan dat gij zelf

Dit denkbeeld bij mij doodt.

JOHAN FLEMING.

Nu, luister dan!

Hadt ge u, gelijk al de ovrigen der onzen

Niet losgescheurd, dan hadt gij ook, als zij,

Mijn valsche bruid gezien aan 's vaders voeten

Waanzinnig over 't geen zij deed.

OLOF KLAESSON

Wat dan?

JOHAN FLEMING.

Uit schuldig mingevoel voor den verrader.....

OLOF KLAESSON.

Niet mogelijk!

JOHAN FLEMING.

Bluschte zij mijn fakkel uit.

't Signaal verried ons en des Hertogs krijgsvolk

Drong binnen; meer herinner ik mij niet.

OLOF KLAESSON.

Heeft alles dan tezaângezwooren tegen ons!
Thans eerst begrijp ik de verschijning, die
In de afgeloopen nacht mijn zinnen boeide.

JOHAN FLEMING.

Zaagt gij haar dan?

OLOF KLAESSON.

Zij moet het wel geweest zijn.

'k Zag een gestalte met een sneeuw wit kleed,
Juist waar de muur 't hoogst boven 't water uitrijst,
Zoo luchtig als een nevel voorwaarts treên.
De gouden sierslen op haar donkre lokken
Had zij als tot een kroon te-zaâm-gevlochten.
Zij zong een lied bij de muziek der golven
En liep als een nachtwandelaarster voort
Met vasten tred op 't uiterst eind des muurs.
Ik deed een stil gebed, liep op haar toe — — —
Doch toen ik naderde, was zij verdwenen
En 'k zag de sterren slechts, die flikkrend dansten
Op 't water . . . . .

JOHAN FLEMING.

O, zou zij het toch geweest zijn!

Zaagt gij niet? . . . . .

DE STOKBEWAARDER, *bij den ingang.*

Haast u wat! De Hertog nadert!

OLOF KLAESSON, slaat, naar den ingang kijkende, de hand aan
het gevest van zijn zwaard.

Hij is nog ver van hier. Dus luister, Johan!
Hij zal u zekerlijk ter dood doen brengen.
Nog zag zijn oog u niet. Gij zijt de laatste
Van ons geslacht. Dus laat mij voor u sterven.
Wij zullen hier van kleederen verwisslen,
En gij sluipt heen.

JOHAN FLEMING.

Neen nimmer, Olof, nimmer!

OLOF KLAESSON.

Gij moet. Denk aan uw naam!

JOHAN FLEMING.

Leef gij er voor!

(Hij gaat in zijn gevangenis terug.)

DE STOKBEWAARDER.

Wij zijn des doods indien gij langer hier blijft!
Verschuil u in dat welfsel. In de schaduw
Ziet niemand u.

OLOF KLAESSON, zich verbergende.

Welaan, gij grillig toeval,

Blijf nog mijn vriend! Nog is 't geen tijd van sterven!

Vierde Tooneel.

DE STOKBEWAARDER. HERTOG KARL. ADMIRAAL
SCHEEL. LATER EEN OFFICIER.

DE HERTOG.

En hier alzoo is 't dat gij Daniël Hjort
Hebt op doen sluiten?

SCHEEL.

't Was zijn eigen wensch.
Zoodra men hem bevrijd had van zijn boeien,
Heeft hij in aller ijl 't gewelf verlaten,
En wilde, nauwlijks luistrend naar de woorden
Die ik, om hem gerust te stellen, tot hem sprak,
't Kasteel ontvluchten. Eindlijk ging hij toch
Op 't voorstel in, zich stil terugtetrekken
In deze plaats, de best verlichte, hier.
Hij hoopt hier voor uw Hoogheid te verschijnen.

DE HERTOG.

Een vreemd verhaal hebt gij mij laatst van hem
Verteld en toch waarschijnlijk ook. Het wekt
Een trotsche vreugde op in mijn ziel, maar 'k moest
U eigenlijk verwijten dat gij zelf
Dien jongling zoo berekend hebt gebruikt.

SCHEEL.

Mijn vorst!

DE HERTOG.

Genoeg, ik weet wat gij wilt zeggen.
Geef hier den ring dien hij u heeft gegeven
En dien hij zegt dat ik zijn' vader gaf.

SCHEEL, *den Hertog den ring gevende.*

Hier is hij.

DE HERTOG, *hem beschouwende.*

Ja, ja waarlijk, ik herken hem.
Mijn twijfling aan de waarheid van 't verhaal,
Vliedt heen! Wat tal herinneringen wekt
Deez ring niet op! Toen ik hem gaf was ik
Nog jong en droomde niet van 't heerlijk lot,
Waartoe ik was bestemd. Wel heerschten reeds
Gedachten, stout en krachtig, in mijn ziel,
En warme en onveranderlijke liefde
Voor 't grootsche werk mijns vaders, Zwedens vrijheid,
De jonge plant, die naauw zijn knoppen zette;
Maar 'k balde machtloos vaak de vuist des toorns,
Omdat de wankelmoedigheid mijns broeders,
Heerschzuchtige adel en gekochte priesters
Het grootsche werk reeds dreigden met den val.
Hij kwam, mijn tijd. Hij kwam gelijk de storm,

En 'k reinig eens ook als de storm het Noorden
 Van al de dampen, die zijn lucht bezwangren,
 Van al het stof dat nog zijn grond besmet.
 De zege is mijn en 'k zal haar zóó gebruiken,
 Dat daar geen arm haar mij meer zal betwisten.
 Mij is het oordeel en ik zal het vellen,
 Geen weeklijke genâ de bijl weêrhouden.
 Mijn is het Zweedsche Rijk, eens wordt zijn kroon
 De mijne ook, als ik eerst het land gekroond heb
 Met vrede en welvaart, algemeenen bloei!

(zich tot Scheel wendende.)

Hoe is het, Scheel? Heeft onze Raadsvergaadring
 Die aanklagt en dat vonnis reeds gesteld?

SCHEEL, reikt hem twee papieren over.

Hier zijn zij.

DE HERTOG, ze doorlopende.

Rijksverrader en Doodvonnis.

(Hij geeft hem de papieren terug.)

Goed! dat wil zeggen recht — het recht geschiede!

EEN OFFICIER, treedt binnen en reikt den Hertog een brief over.

Een afgezant van Polen is gevangen

Genomen. Hij droeg dezen brief voor Stålarm.

DE HERTOG, ontvangt den brief.

Van Sigismund! Nu moog hij 't vrijlijk lezen,

(De officier vertrekt.)

Cipier! Sluit Arvid Stålarms celdeur open
En geef hem dezen brief.

(Hij geeft den Stokbewaarder den brief over.)

(Tot Scheel.)

Kom hier, wij trekken

Ons hier terug.

(Hij gaat te zamen met Scheel eenigzins ter zijde.)

Vijfde Tooneel.

DE VORIGEN. ARVID STÅLARM, *komt uit de deur aan de linkerzijde.*

DE STOKBEWAARDER.

Heer Overste, kom hier.

Ik heb een' brief voor u.

(Hij geeft hem den brief.)

STÅLARM.

Van Sigismund!

Als aan een doode!... »Waardste Arvid Ståalarm.....

Wij danken u voor..... gaarne wilden wij.....

Het was niet mogelijk u hulp te zenden.....

Wij twijfelden..... mijn oog is slapeloos

Om al het bloed, geheel vergeefs vergoten.....

Vaarwel, mijn Zweden! . . . . . liever blijf ik bij
 De ware leer en wil de kroon verliezen . . . . .
 Eer ik ons Noord om mijnentwil verwoest . . . . .
 Laat ik het liever in mijns vijands hand . . . . .
 God doe 't verkeeren . . . . . Kom gij hier, mijn vriend . . . . .
 Een dankbaar Koning wacht u op in Polen." . . . . .
 Dat is de laatste slag. Verplet als vader,
 Mijn eer geschonden door mijn eigen kind,
 Verwonnen, gijzelaar; — de maat vloeit over.

*(Hij bedekt zijne vogen met den brief en begint waggelend terug
 te gaan in zijn cel.)*

DE HERTOOG, *met het doodvonnis in de hand.*

Hier is nog een geschrift dat u betreft —
 Niet van een Vorst, maar van uw vaderland.

STÅLARM.

Gij, Hertog, hier! 't Geschrift dat gij mij geeft,
 Behoef ik niet te zien, ik ken het reeds,
 En antwoord slechts: Ik bleef mijn Koning trouw.

DE HERTOOG.

In 't uiterst oogenblik stondt gij mij nog
 Naar eer en leven, daarom — lees uw dood!

STÅLARM.

'k Vraag geen genâ. De strijd is nu beslist.
 Gij heerscht in Finland, Sigismund verliet ons.
 Daarom rest mij niets beters dan de dood.

(Hij buigt eene knie.)

Doch, Hertog, schenk de kleine schaar genâ,
 Die oovrig bleef van wie mijn vane volgden.
 Ik gaf 't bevel, de moed slechts was de hunne.
 En zoo gij 't welzijn van dit land bedoelt,
 Spaar voor zijn toekomst dan zijn eêdle zonen!

DE HERTOOG.

Eens schonk ik u genâ, toen sprak ik hier:
 Wee hunner, die met mijn genade spotten;
 Ik kom terug, geen vrijspraak geldt dan meer. —
 Nu ben ik hier; mijn woord staat vast. Welaan!

STÅLARM.

Drenk in ons bloed uw naam voor 't nageslacht;
 Het richte u eenmaal zonder mededoogen,
 En drenk hem ook in Johan Flemings bloed!

DE HERTOOG.

Vermeetle! Ras zal u de dood doen zwijgen.
 Voer hem naar zijn gevangenis terug. —

STÅLARM, wordt door den Stokbewaarder naar zijn cel terug gebracht.

DE HERTOOG.

Kent gij den jongen Johan Fleming, Scheel?

SCHEEL.

Wat ik van hem gehoord heb, staaft 't gezegde,
 Dat strenge mannen, zachte vrome zonen
 Verkrijgen. Jong, onschuldig, edel kwam hij

Uit Warschau om een erfzaak hier te reeglen
 En nam eerst nu deel in den strijd. Niet hij
 Verbrak, als de oovrigen, toen zij 't kasteel
 Voor ons gesloten hielden, de gelofte,
 Die vroeger hier voor u werd afgelegd.

DE HERTOG.

Hij was het toch die 't kruid in brand moest steken.

SHEEL.

Zijn moed, zijn onschuld hebben hem verleid, —

DE HERTOG.

Welnu, breng hem dan hier; ik wil eens zien
 Wat goods er in een Fleming steken kan.

Zesde Tooneel.

DE HERTOG. SHEEL. DE STOKBEWAARDER *geleidt Johan Fleming binnen, daarna trekken de stokbewaarder en Scheel zich terug op den achtergrond.*

JOHAN FLEMING, *ter zijde.*

Dat is dus hij; — zie hij gelijkt mijn koning
 Zooveel als snoode eergierigheid op de eer,
 Geweld op magt gelijkt.

DE HERTOG, *ter zijde.*

Dit is alzoo

De zoon van dien Klaes Fleming, de eenige

Die zich met mij kon meten, vastberaden
En hard als ik, — mijn vijand over 't graf.

JOHAN FLEMING, *ter zijds.*

In 'tuur des voorspoeds scheen mij 't sterven ligt.
Mijn harte, nu gij alles hebt verloren,
Hoe kan de Hoop u nog doen fluistren: Leef!
Indien ik al mijn' dierbren koning wêerzie,
Dan is die ging, dezelfde niet die wêerkeert.

DE HERTOOG.

Men zegt mij, Johan Fleming, dat gij minder
Dan de andren schuldig zijt aan dit verraad.
Treed nader! Nu, als gij bevrijd wilt worden,
Kom in mijn dienst, verlaat uw plaats te Warschau
Aan 't hof van Sigismund en neem mijn hand,
Als onderpand van mijn vergiffenis
En mildheid aan.

JOHAN FLEMING.

Uw Vorstlijke Genade,
Zoo hoog als ik uw edel aanbod schat,
Zoo hoog schat gij ook zeker het gevoel,
Dat hier, aan 's graven rand, mij 't antwoord ingeeft.
Ik heb geen enkle geldige oorzaak, waarom
Ik thans mijn' dierbren koning zou verlaten
En mijne trouw aan hem ondankbaar breken.

(Hij buigt eene knie.)

Ik moet, ik kan niet anders dan eerbiedig
Een vrije en een grootmoedige genade
Begeeren.

DE HERTOG, *met bitteren lach.*

En wat eischen zoudt gij dan,
Ter dood veroordeeld rechter, aan mij stellen,
Om de genade die ik u verleen
Door u te hooren prijzen als grootmoedig?

JOHAN FLEMING.

'k Ben uw gevangne, straf 't vermeend verraad;
Beveel dat ik, als balling, 't land verlaat.
Ik geef u dan mijn halve leven, Heer!
Maar Koning, trouw en eere gelden meer!

DE HERTOG.

Waarom mij de eer ontzegd van beide uw kniën?

JOHAN FLEMING, *staat op.*

Zoo zal ik God alleen mijn hulde biën
En hem, wien Hij zijn macht op aarde gaf.
Die eer bespaar ik voor mijn God en Koning.

DE HERTOG.

Gij geeft mij duidelijk te kennen dat
Ge uws vaders aard en grooten moed geërfd hebt,
En waarschuwt ons er voor, wat wij van u
Te wachten hebben, als we u 't leven laten.

JOHAN FLEMING.

Neen Vorst, ik zweer . . . . .

DE HERTOOG.

Gij zweert met halve ziel,
 Met halven knieval en met half geweten.
 Versmaadt gij mijn genâ, 'k vertrouw niet op
 Beloften. Bij 't schavot ziet gij mij weêr.
 Vaarwel! — kom, volg mij, Scheel, naar Daniël Hjort!

*(Hij gaat met Scheel door de middelste deur op den achtergrond,
 die door den Stokbewaarder wordt geopend.)*

JOHAN FLEMING.

En dus de dood! — Helaas mijn leven vlood
 Gelijk een droom daarheen, geen spoor zelfs laat
 Ik achter mij op aard. O, het valt zwaar,
 Het valt zoo zwaar te sterven in zijn jeugd!

Zevende Tooneel.

JOHAN FLEMING. DE STOKBEWAARDER. OLOF KLAES-
 SON.

OLOF KLAESSON, *binnentredende.*

Ik moet vertrekken. Is daar mogelijk nog
 Iets dat ik voor u doen kan?

JOHAN FLEMING.

Groet mijn moeder.

Verschaf ook Sigrid een gezegend graf.

Vaarwel! —

OLOF KLAESSON.

Vaarwel!

DE STOKBEWAARDER.

Als gij nog langer draalt,

Sta ik niet in voor 't geen gebeuren kan.

JOHAN FLEMING.

Vaarwel!

(Hij gaat zijn cel binnen.)

DE STOKBEWAARDER.

Hoort gij 't, zij komen!

OLOF KLAESSON.

Wees gerust!

(De Stokbewaarder opent de middelste deur. Olof Klaesson verschuilt zich er achter.)

Achtste Tooneel.

DE VORIGEN. DE HERTOG. SCHEEL. DANIEL HJORT,

treden door de geopende deur binnen.

DAN. HJORT, *ter zijde.*

Hoe zal hij met mij handlen? 'k Zie 't hem aan,

Dat hij mij diep veracht.

SCHEEL, tot Daniël Hjort.

Gij blijft thans over.

Blijft gij voor goed?

DAN. HJORT.

Ik kom. *(ter zijde)* Wat ze ook met mij
Bedoelen, ik trotseer zelfs hen en alles.

*(De Hertog, Scheel en Daniël Hjort gaan aan de linkerkzijde van
het tooneel.)*

OLOF KLAESSON, staat gereed hen te volgen.

Ik ben er nog en volg uw spoor, uw streven ;
Een taak blijft mij nog ovrig in dit leven !

(Hij volgt de anderen snel.)

TAFEREEL.

---

*(Een open plaats in de nabijheid van het kasteel.
De stad Abo op een afstand op den achtergrond.
Rechts een heuvel.)*

Negende Tooneel.

EBBA FLEMING, geleid door ERICUS ERICI. HERTOG

KAREL, hen ontmoetende.

DE HERTOG.

Men krijgt u dus toch eindelijk te zien,
Heer Bisschop!

(Met een blik op Ebba Fleming.)

't Schijnt mij echter toe, dat gij
Er voor gezorgd hebt, dat onze eerste ontmoeting
Mijn zin niet in uw voordeel stemmen mocht.

ERICUS ERICI.

'k Ben daarvoor ook niet hier. Mijn roeping luidt:
Troost de bedroefden, waarschuw ook den trotschaard.

DE HERTOG.

Hadt gij het laatste vroeger hier gedaan,
Dan hadt gij u het eerste thans bespaard, —

Dan waren er nu minder bloed en tranen
Gestort, opdat ik hier zou kunnen staan.

EBBA FLEMING.

En Uw Genade had nooit hier gestaan,
Zoo Zij niet met bedrog . . . . .

DE HERTOG.

Gerechte wraak,
Die uit uw' eigen' tyranny ontsproot.

EBBA FLEMING.

Voordeelig toegelicht voor uw Genade zelve.

(Klokgelui.)

DE HERTOG.

Gij, trotsche vrouw, wees dankbaar dat gij vrouw zijt!
Deez' klokken luidden anders ook voor u.

(Hij vertrekt.)

EBBA FLEMING.

Het Doodsgelui! — Genade! . . . . . neen hij zal
Bij zijn triumf den traan niet van een arme,
Een diep terneêr geslagen moeder voegen.

ERICUS ERICI.

Vergiet dien liever in den schoot van Hem,
Die hoe gestreng hij soms den mensch kastijde,
De bête verhoort in ootmoed hem gewijd.

EBBA FLEMING.

Breng mij naar gindschen heuvel. Dank, mijn vriend!

Laat mij in vrêe hier over aan mij zelf.

'k Verlang het, ga!

ERICUS ERICI.

'k Eerbiedig uw verlangen.

Zoo gij mij noodig hebt, ben ik nabij.

(Hij vertrekt.)

Tiende Tooneel.

EBBA FLEMING, *alleen op den heuvel. (Burgerij van Åbo wandelt af en toe over het tooneel op den achtergrond.)*

EBBA FLEMING.

Zie hoe de schaar daar onverschillig heen loopt
 In feestkleedij, en niemand hoort ons meer.
 Men hoort de klokken slechts. Het doodsgelui
 Voor al hetgeen mij restte hier op aard.
 Nu sterft de laatste glans weg van onze eer;
 Nu breekt de laatste splinter onzer macht;
 Nu sterft de laatste tak van onzen naam
 En deze laatste, 't is mijn eenig kind;
 En 't graf waarop men 't wapenschild verbrijzelt,
 Is een schavot! En niemand hoort ons meer.
 Ach, God zelfs niet. Mijn ziel verheft zich niet
 Ten hemel. Wanklend buigt zij zich ter aard.

(Zij valt tegen den heuvel neder met afgewend gelaat.)

Elfde Tooneel.

EBBA FLEMING. KATRI.

KATRI, *verschijnt op den heuvel achter Ebba Fleming.*

Dus kwam toch eens de dag der wraak. Zie daar! —

EBBA FLEMING.

Wie spreekt hier? Leer mij een gebed dat zich
Ten hemel heft.

KATRI.

Zie op!

EBBA FLEMING, *ziet op.*

Ha! weêr die vrouw!

KATRI.

Klim hooger op, aanschouw daar hoe uw zoon
Ten doode gaat!

EBBA FLEMING.

Wat heb ik u misdaan,
Dat gij mij 't hart wilt breken?

KATRI.

Wat deed ik,
Dat gij mij 't harte braakt?

EBBA FLEMING.

Zijt gij een moeder,
Zoo ga! —

KATRI.

Ik was eenmaal wat gij nu zijt.
Nu ben ik, wat gij vroeger waart.

EBBA FLEMING.

Erici!

KATRI.

Uw echtgenoot liet eens mijn vader en
Mijn echtgenoot onthalzen op 't schavot.

EBBA FLEMING.

Erici!

(Het klokgelui houdt op.)

Twaalfde Tooneel.

DE VORIGEN. ERICUS ERICI.

KATRI.

En uw zoon, hij is niet meer.

EBBA FLEMING.

God!

KATRI.

En mijn zoon was 't, die u allen
Ten val bracht!

ERICUS ERICI, *snel toe.*

Wie gij wezen moogt, houd op!
Bedenk, de wraak komt niet aan menschen toe.

Dertiende Tooneel.

DE VORIGEN. DE HERTOG. SCHEEL. HEEREN VAN
DES HERTOGS GEVOLG. BURGERIJ VAN ÅBO.
KRIJGSVOLK. DANIEL HJORT.

DE HERTOG.

Ons werk is afgedaan. Doch, eer wij nog
Van deze plaats vertrekken, waar de vrede
Des Rijks zoo duur gekocht werd en bezegeld
Met zooveel bloed, blijft daar nog eene taak
Mij ovrig. Daniël Hjort, tred nader, kom
Hier aan mijn zijde! Hadt ge alleen om goud
Of ijdel gunstbejag uw werk volvoerd,
Al redde 't ook mijn leven en 't Kasteel,
'k Liet met uw daad u over aan uw lot;
Doch als ik opweeg tegen 't geen gij deedt,
't Verhaal uws levens, het verdrukte recht
Van uw geslacht, — O neen, dan had ik zeker,
Dit volk niet zoo met heel mijn hart bemind —
En mijn bezoeken in hun hutten, mijn gesprekken
Zij waren valsch geweest — als ik u thans
Veroordeelde. Neem gij daarom den ring
Uws vaders uit mijn eigen hand terug.
En opdat geen erinring aan 't gebeurde
Zich aan uw naam verbinde, kies een nieuwe,

En opdat niemand 't wage u te beschimpen,
 Zie hier een zwaard. Voer dat zóó in mijn dienst
 Dat ik moog roemen op Bengt Jekas zoon.

DAN. HJORT, *ontvangt het zwaard, en zegt, op de
 menigte neêrziende, voor zichzelf.*

Hoe staren zij mij aan!

KATRI.

Mijn zoon!

DAN. HJORT.

Mijn moeder!

Druk mij thans aan uw hart, verberg mijn hoofd,
 Dat niemand 't zie, verberg het aan uw borst,
 En o, bemin, bemin mij!

EBBA FLEMING.

Hij — haar zoon!

Dan is 't toch waar. Als God rechtvaardig is
 Waarom treft mij alléén zijn hand!

(Gemompel en beweging onder de burgerij.)

Veertiende Tooneel.

DE VORIGEN. DRAGERS, *met een baar, waarop Sigrid Stålarin
 ligt in witte kleederen, versierselen van goud over 't voorhoofd
 en zeegras, dat in hare lokken verward is en aan hare
 kleederen hangt.* OLOF KLAESSON, *verschijnt onder
 de burgerij.*

EEN DRAGER, *optredende.*

Maakt ruimte!

DE HERTOG.

Een drenkelinge!

SCHEEL.

Arvid Stålarms dochter!

DAN. HJORT.

Ach! Dat is zij! *(Pauze)* Werd dit in 't eind uwlot!
(Wild.) Weg! Breng de dooden bij de dooden!

(De dragers gaan met de baar weg.)

DAN. HJORT, tot zijne moeder.

Nu,

Mijn moeder volg' geluk en rust voor u!
 Ban alle bitterheid thans uit uw harte,
 Ban elke erinnering aan uw droef verleên!
 De Hertog kwam en onze zon verscheen!
 Voorbij zijn strijd en wraak en haat en smarte!
 'k Vang een nieuw leven aan en 't doel zijt gij;
 't Verjaag al 't geen gebeurde uit mijn gedachten.
 Slechts eédlen daden wijd ik thans mijn krachten.

KATRI, hem in de rede vallende.

Mijn zoon, deed ik u kwaad?

DAN. HJORT.

Denk niet aan mij!

Denk slechts aan 't licht dat eindlijk door komt stralen,
 Denk aan het volk dat nu kan adem halen —

Mij — kwaad? — Neen! 's Levens hoogten wenken mij.
En 'k sta gereed, geen arm wêrhoud mij meer.

OLOF KLAESSON, *slaat de hand om het gevest van zijn zwaard.*

Als 't graan het hoogst staat, slaat de sikkel 't neêr;

DAN. HJORT, *tot Katri.*

Gij zult mij trotsch, volhardend, werkzaam zien,
Nog ben ik sterk. Mijn kracht is niet gebogen.
'k Hef fier mijn oog nu op voor 's werelds oogen!

OLOF KLAESSON, *steekt Daniël Hjort door het hart, zoodat
hij valt.*

Ontvang, verrader, 't rechte loon uws wanbedrijfs!

DAN. HJORT.

Ach! — ! — — ! Wee! *(Hij sterft.)*

KATRI.

Mijn zoon!

DE HERTOEG.

Wie deed, het?

OLOF KLAESSON.

Klaesson Fleming!

DE HERTOEG.

Dat zal uw laatste daad op aarde wezen!

(Hij geeft een teeken aan het krijgsvolk om Olof Klaesson te vatten.)

OLOF KLAESSON.

Dat is niet nieuws, ik wist het lang voordezen!

(Het krijgsvolk voert hem weg.)

KATRI.

Ontwaak mijn zoon!

EBBA FLEMING, *ter zijde.*

Hij staat voor Gods gericht!

KATRI.

Het was mijn schuld! Dood! ach mijn denkkraachtzwicht.

Mijn zoon! O, neem mij met u in den dood!

DE HERTOOG.

Zoo wenschte ik niet uw lot te zien verkeeren.

Gevallen jongeling, gij waart de trede,

Die 's heerschers voet verhief en toen vaneen spleet.

(Fanfarses weêrklinken.)

Hoort, burgerij! Hoort de trompetten schallen,

't Roept mij tot macht, tot vrede en voorspoed allen.

ERICUS ERIC.

Gij Eeuwige! Is 't dan noodig, dat zelfs alles

Waarop de wereld rust, dat Liefde, Trouw

En Pligt en Eere, moet vergaan als rook

En duizend harten breken, om de wereld

Een duimbreeds voort te stuwen op zijn' weg!

EINDE.

N A S C H R I F T.

VOORREDE VAN DE OORSPRONKELIJKE UITGAVE.

Het publiek wordt hiermede een geschrift aangeboden, waarvan de verdienste verre boven het alledaagsche verheven is.

Het moet daarom niet euvel geduid worden als het boekske optreedt met zekere eischen, die voor onzen, anders niet overdreven nederigen tijd steeds meer bevreemdend worden.

Het verdient niet alleen gelezen te worden; het is waard ernstig te worden behartigd en overdacht, om des lezers geheele ziel aan zich te boeien niet slechts zoolangde lezing zelve duurt, maar nog langen tijd daarna.

Van hoevele der geschriften van den dag enz. die elkander zonder rust of duur opvolgen, onze opmerkzaamheid vermoeien en onze belangstelling uitdooven, zou hetzelfde gezegd kunnen worden?

Het is onmogelijk, dat de schrijvers van dergelijke snel loopende producten in staat zouden zijn, zelfs hunne eigene, verstrooide

gedachten, die altijd op nieuwe onderwerpen jagt maken, te kunnen bepalen bij die zaak, die toevalligerwijze eenige oogenblikken het onderwerp is geworden van de vaart hunner pennen.

Nog onmogelijker zou het daarom zijn van het ontvangend publiek te eischen, dat het zich in de aangeboden stof met vooringenomenheid verdiepte of eene inspanning te vorderen van alle zielsvermogens, die den weg open houden voor de zich opdringende indrukken en deze niet meer loslaten, nadat ze eenmaal hunne rechte plaats in het binnenste onzer harten gevonden hebben.

Maar op zulk een duurzame plaats heeft het treurspel Daniël Hjort eene onbetwistbare aanspraak.

Die aanspraak is hillijk omdat de schrijver van het stuk alle krachten heeft ingespannen, die in geheel zijn wezen konden worden opgeroepen om zaâm-te-werken tot voltooiing niet slechts van een goed, maar een schoon een edel werk. Er openbaart zich daarin een gemoedsverheffing die niet wil blijven staan beneden de hoogte der stoffe, en, verpletterend in de werkelijkheid, ons verheft, wanneer men die aanschouwt, gedragen door den tegelijkertijd vrijen en kunstrijk regelmatigen wieslag der phantasie; een geloof aan des menschdoms onvergankelijken adel, die zich niet laat vergruizen onder ruïnen, waarop het geweld stampvoet, die niet wordt weggerukt door wervelwinden, spelende met vrede, maatschappelijke orde en heilige verbindtenissen alsof die slechts licht kaf waren, uitgeworpen in de ledige ruimte; eene liefde die ook de laatste splinters zoekt te redden en aan 't licht te brengen van een menschenwaarde, waar zij verstrooid liggen en weggeworpen door 's levens droevigste botsingen.

Het is een wezen van zulk een verwoeste waarde, dat vóóran

gesteld wordt als de held van het stuk en dat daaraan zijn naam gegeven heeft. Dit reeds moet niet zoo weinig gewaagd schijnen. Maar als daarbij komt, dat die in zijn binnenste zoo verlamde persoonlijkheid ook al de veërkracht mist die een energieke wil, ook in een gebroken harte, tot handelen kan drijven, schijnt het nog minder te beantwoorden aan de eischen der dramatische dichtkunst, als een dergelijke figuur wordt verhoogd op de voornaamste plaats, terwijl waarachtige helden, als Arvid Stalarm en Carl. IX onderaan gesteld worden.

Het valt immers niet gemakkelijk zich een arglistige, zij het ook nog zoo ongelukkige raaf voor-te-stellen als de voornaamste matador op een tooneel, tegelijkertijd door den leeuw en den tijger betreden.

De hoogste wetgever in de wereld der dramatische dichtkunst heeft evenwel in zijn Hamlet, in dit opzicht een nauwe zielsverwant van Daniël Hjort, zegevierend het bewijs geleverd, dat, ten minste als vertegenwoordigers van den peinzenden volksaad van het Noorden, ook dergelijke, door de theorie verworpen wezens niet zonder goed gevolg kunnen gebruikt worden op „het tooneel dat de wereld voorstelt.”

En Goethes Torquato Tasso (die klaarblijkelijk den laatsten stoot gaf aan Daniël Hjorts dichter tot de uitvoering van het werk) heeft zich zelfs verstout zijn' slechts in 't ruim der idealen' te huis behoorenden dramatischen held te koloniseren onder Italiëns tot machtige handeling aansporenden hemel.

Maar het kan evenwel niet ontkend worden, dat Shakespeare noch Goethe de artistieke onvoorzichtigheid begaan hebben, om hunne droomende, in zich zelf gekeerde helden nog meer in de schaduw te stellen door krachtdadige mannen aan hunne zijde hen over het hoofd te laten groeien. Leven mist evenwel noch

Daniël Hjort zelf noch het stuk in 't algemeen, hoewel dit leven wankelt aan den rand van afgronden, die het gedurig dreigen te verzwelgen.

Van den tijd en de personen, die wij in het treurspel voorgesteld zien, geldt in volle kracht Stalarms energieke schildering:

„Als rechten, die uit 't hart zijn opgewassen,
Met macht en eer op 't spel des toevals staan,
Een kleinigheid wordt *dan* een menschenleven,
Een penningske op 't verkeerbord van den tijd.”

En als onze gedachte, ons gevoel teruggelokt worden naar dergelijke schouwplaatsen zien wij het even gemakkelijk in, dat beiden, een Daniël Hjort en een Arvid Stalarm daarop naast elkander plaats kunnen vinden, als wij het geluk van ons land inzien, doordien die tooneelverandering heeft plaats gehad, die dusdanige karakters en toestanden verplaatst heeft uit de bloedige werkelijkheid naar de alles verzoenende weerspiegeling van het dicht.

De meesten dezer karakters en toestanden waren hem, die deze regelen schrijft, reeds vooruit niet zoo geheel onbekend. En toch erkent hij met genoegen dat zij, toen hij ze op nieuw in Daniël Hjort ontmoette, bijna optraden met den glans der nieuwhed. Met alle andere aanschouwers en lezers van het stuk zal dit in nog meerdere mate het geval zijn. Onder de vroeger binnen de grenzen der dichtkunst niet gemaakte kennissen was het Ericus Erics, die mij het meeste belang inboezemde.

Men zou wel kunnen meenen dat deze bisschop reeds buiten het eigenlijke plan der handeling staat en daarom ook moest weggelaten zijn uit het plan van het gedicht. Bij nadere beschouwing vertoont zich de zaak evenwel anders. De aanschouwing van dezen man des vredes maakt een' oneindig' goeden

indruk, waar men hem ziet vaststaan te midden der door den storm gezweepte golven van den tijd.

En als men hem beschouwt als den van onwrikbaar geloof vervulden heraut van een hoogere rechtvaardigheid, dan die, welke gestuurd wordt door „het spel des toevals” in een tijdperk van overgang, losgebroken uit alle voegen waarmede het moest samenhangen met het voorafgegane en het verledene, heeft men den moed niet meer den voortreffelijk geteekenden prelaat uit het stuk te verbannen. Men zou er eer toe overgaan hem als even onontbeerlijk te beschouwen op de plaats die hij in het dichtstuk heeft ingenomen als op die, waarop de historie den eerbiedwaardigen, door de rechtvaardigheid van later tijden in zijn volle beteekenis geschatten man, geplaatst heeft.

Zoo even werd dit tooneelstuk met de beste epitheten beschreven, die ik eenig menschenwerk kan toeschrijven, toen het werd gekarakteriseerd als goed, schoon, edel. Rijke gelegenheid om dit oordeel met onomstootelijke bewijzen te bekrachtigen biedt het stuk bijna overal aan. Maar binnen de enge grenzen dezer regelen kan geene plaats voor dergelijke bewijzen worden verlangd. Ik voeg hier daarom alleen bij, dat plaatsen van verwonderlijke fijnheid, zoowel wat de teekening der personen als van de toestanden aangaat, ons niet zelden in Daniël Hjört verrassen. Karaktertrekken, zooals wanneer de verrader van wie tot op dat oogenblik zijne vrienden en beschermers waren, vergeet het goud mede te nemen, waardoor hij zijne arglistige plannen wenschte te doen gelukken, kan men slechts van de diepe intuïtie der grootste dramatische dichters verwachten. En hetzelfde geldt, onder veel meer, ook van het aangrijpende contrast tusschen Daniël Hjorts nachtelijke stemming op zijn „duistereren weg” die hollende ten verderve voert, en de als het zou-

licht stralende op een ongekrenkt geweten gegronde vertroosting van den Zweedschen soldaat, dat „men toch zoet slaapt op het bed van eer.”

De diktie van het stuk munt beide uit door dramatische handeling en bijzondere schoonheid. Ook getuigt zij overal van eene vorming zoowel humaan als aesthetisch, die niet slechts den jongen dichter zelve maar ook der akademische afdeeling waartoe hij allermeeft behoorde, groote eer aandoet. Die ververedelden toon, die door het gedicht heenloopt, heeft hij zonder twijfel evenzeer aan de patriotische verheffing, die in onzen tijd de wieden van het Finsche nationaliteitsgevoel heeft doen groeien, als aan de ingeving van zijn eigen vernuft te danken. Eene zaak, even zeker als het bestaan van dit uitmuntende tooneelstuk, is die, dat het zijn ontstaan te danken heeft aan den warmen adem van dramatisch leven, wiens scheppende kracht over land en rijk heentoo, van dat tooneel, dat de liefde van Finlands hoofdstad voor beschaving en kunst verrijzen deed, als een leidende pharus voor het volk.

Deze jonge tempel der kunst is helaas! reeds in eene ruïne veranderd en zijn vermogen om zich, als eene nieuwe phenix, uit zijn asch te verheffen, schijnt voor langen tijd verlamd te worden door zorgen, die getuigen van een streven om spoedig meer handtastelijke vruchten te plukken, dan zelfs het heerlijkste kunstgewrocht kan bieden aan de begeerte naar nut en genoegen.

Maar indien ook al de schouwburg van Helsingfors geene andere heugenis van zijn bestaan zou hebben veroverd tijdens zijn kort bestaan, dan Daniël Hjort, zou hij toch kunnen worden beschouwd als behoortijk aan de verwachtingen te hebben beantwoord waarvoor hij uit het niet voor den dag groepen is.

Het valt zoo gemakkelijk om, wanneer het de hooge eischen

der kunst geldt, de phrase te herhalen: „Ons land is arm; dat is nu eenmaal zoo." Mocht men toch bedenken dat Finland nog veel armer is aan dramatische stukken van zulk eene waarde als Daniël Hjort dan aan marken en penningen!

De geschiedenis kent geen volk dat zijn plaats in de rij der natiën verloren heeft tengevolge van gebrek aan geld; maar des te meer die eene dergelijke erkenning hebben moeten verliezen, door hun onvermogen om de ideale schatten der kunst naar eisch te waardeeren.

Reeds vóór al de verwachtingen, waarvan de nieuwe schouwburg het middelpunt was, in rook verdwenen, werd ook de hoop verijdeld dat Daniël Hjorts dichter later de warme belangstelling, waarmede zijn eerstelingsproeve te dier plaatse werd ontvangen, niet zoozeer zou doen verminderen als wel verdeelen over vele dramatische werken. Dit was eene der hardste slagen, die de litteratuur van ons geboorteland kon treffen en zonder twijfel ook de droevigste.

En toch behoeft hij, ook in 't ergste geval, niet met zijn Johan Fleming te klagen:

„ . . . . . Helaas, mijn leven vlood
 Gelijk een droom daarheen; geen spoor zelfs laat
 Ik achter mij op aard. O het valt zwaar
 Het valt zoo zwaar te sterven in zijn jeugd!

Ook de dichtkunst heeft haar Wilhelm von Schwerin, haar gebroeders Ramsay gehad, die, gevallen in den bloei hunner jeugd, de liefelijkste, schoonste verwachtingen, die vroegtijdig door hen in 't leven werden geroepen, hebben achtergelaten als treurende genien op hunne te vroeg geopende graven. Maar den jongen helden had toch een nog zwaarder lot kunnen tref-

fen, dat, van in langdurige geestesgevangenschap te moeten smachten.

God de Hoogste beware den rijk begaafden geest, die Daniël
Hjort dichtte, voor een zoo bitter lot!

HELSINGFORS.

FREDR. CYGNÆUS.

